

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO, UPRAVA IN INŠERATNI ODDELEK
LJUBLJANA, PUCIŃIJEVA UL. 5
TELEFON št. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26

PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

IZHAJA VSAK PONEDELJEK KOT PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

Angriffspause bei Aachen

Das Ziel durch den Feind nicht erreicht — Schwere Bunker- und Häuserkämpfe an der Saar — Geringe britische Fortschritte beim mittelitalienischen Ort Faenza — Schwere kanadische Verluste bei Bagnacavallo

Aus dem Führerhauptquartier, 17. Dez. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Die Kraft unserer Abwehr an der Front östlich Aachen hat den Feind gestern erneut zu einer Angriffspause gezwungen. Sein Angriffsziel, den Rör-Abschnitt westlich und südlich Düren, hat er wiederum nicht erreicht. Unsere Gegenangriffe gewannen in mehreren Abschnitten Boden.

Im Stellungskrieg an der Saar liegen die dort angreifenden amerikanischen Divisionen in schweren Bunker- und Häuserkämpfen, vor allem in und um Dillingen, Saarlautern und Endorf fest. Zwischen Saargemünd und Bilsch, dessen Werke auch gestern unter schwerem feindlichen Feuer lagen, schlugen unsere Truppen die Masse der gegnerischen Angriffe zurück. An der Eifelischen Grenze östlich davon wird im Vorfeld der Westfeststellungen gekämpft.

Im Oberessass nahmen die feindlichen Angriffe im Raum Kayserberg-Urbes wesentlich an Stärke zu.

London und Antwerpen werden weiterhin beschossen.

In Mittelitalien lag der Brennpunkt der schweren Abwehrkämpfe auch am gestrigen Tage um und westlich Faenza. Trotz starken Aufgebots an Artillerie und Panzern beschränkten sich die Gewinne der britischen Angriffsvorwände auf einen schmalen Geländestreifen zwischen dem Flusse Senio und der Stadt Faenza. Im

Kampfraum beiderseits Bagnacavallo schritten erneut starke feindliche Angriffe. Die Kanadier erlitten wiederum schwere Verluste.

Bei Säuberungskämpfen in Kroatien verloren die Banden mehrere Hundert Tote. Der Druck des Feindes im Raum zwischen Vukovar und der Save hat sich neuerdings verstärkt.

In Ungarn griffen die Bolschewisten an der Enge von Ipolysag und zwischen Eipel-Fluss und Matra-Gebirge mit starken Kräften weiter an. Unsere zähl sich verteidigenden Verbände behaupteten den Zusammenhang ihrer Front trotz anfänglicher Geländegewinne der Sowjets. Im Einbruchraum zwischen Buekk-Gebirge und Hornad hält der schwere Kampf mit dem in einigen Abschnitten eingebrochenen Feind an. Im Südtel der Ostslowakei setzten die Bolschewisten ihre Angriffe beiderseits der Strasse Ungvar-Kaschau fort und dehnten sie nach Norden aus. Sie wurden zerschlagen oder in unsere Hauptkampffelder aufgefangan.

Von der übrigen Ostfront werden keine Kämpfe von Bedeutung gemeldet.

Nordamerikanische Terrorflieger, die am gestrigen Tage nach Süd- und Südostdeutschland einfielen, wurden ihre Bomben wiederum fast ausschließlich auf Wohngebiete. Schäden entstanden vor allem in der Stadtmitte von Innsbruck sowie in einigen Orten im Raum von Stuttgart. Britische Terrorbomber griffen Siegen an.

Debata o Poljski v angleškem parlamentu

Churchillova najnovejša potvorba zgodovine in izdajstvo nad Poljsko

Berlin, 16. dec. Churchill je govoril večeraj v spodnji zbornici o poljskem vprašanju. Svojo izjavo je otvoril s končno-veljavno umikolno bitko vlade, ki je povzročila skliučujoče se na britanska jamstva za poljske meje izbruh druge svetovne vojne in ki je potem, ko je bila Poljska v Teheranu prodana boljševikom, skozi mesece kolebala med poljsko begunsko vlado v Londonu in Sovjetsko zvezo, dočim sedaj, ko vztraja Moskva na priznanju lubinskega odbora kot zasilni poljski vladi, svetuje Churchill Poljakom v Londonu, naj se podreje Moskvi, ker bo Anglija v nasprotnem primeru umila svoje roke v nedolžnosti.

To je smisel Churchillovih izjavanj pred parlamentarnimi zastopniki Anglije. Negotovo je, ali je molk Moskve k dogodkom na Grškem, to je tih priznanje gotovih angleških zahtevkov na tem področju, privedel Churchilla, da sedaj potrjuje v konkretni obliki moskovske zahteve po Poljski. Njegova trditev, da ni Anglija v preteklosti nikoli jamčila kakih posebnih poljskih mej, je pač največja nesramnost, ki jo je doslej kak angleški državnik vrgel v svet. Da ni Anglija dovolila majhne izpremembe meje, ki bi se dala izvesti med Nemčijo in Poljsko brez težave in da je Anglija svedeno izjavila, da jamči integriteto Poljske, je zgodovinsko ugotovljeno dejstvo. Churchillova trditev je potemtakem navadna zgodovinska potvorba. Bilo bi postenejšje, če bi sedaj dejal, da mora Velika Britanija v sili delati po želji Sovjetske zveze in da ne more več jamčiti starih poljskih mej, zato pa bo izvedla kompenzacijo z odtrganjem nemških področij, ki jih bo priključila novi Poljski pod sovjetskim nadzorstvom. Churchill je izrecno govoril o Curzonovi črti in jo označil znošno za Poljsko. Dan pred tem je Arciszewski, predsednik poljske begunske vlade v Londonu, izjavil ameriškim novinarjem, da je Churzonoava črta kot rešitev poljskega obmejnega problema nesprejemljiva. Churchillova izjavjanja je treba torej smatrati za odgovor Arciszewskemu, ki ga je žrtvoval britanski politiki koncesiji napram Moskvi.

Nemških političnih krogov ta razvoj prav nič ne preseneča, ker so ga že mesece pričakovali in napovedovali. Tudi predlog, da bi priključili gotova nemška področja na vzhodu sovjetsko-poljski republik, je že dalje časa znan. Pozornost zbuja edino, da govori Churchill o Vzhodni Prusiji s priključitvijo Gdanska, medtem ko je lubinski odbor postavil svoje cilje mnogo dalje proti zapadu.

Dva zna Churchill igrati s številkami, na katerih lepi kri milijonov, je splošno znano in nihče se ne čudi rešitvi, ki jo je predlagal, da bi namreč milijone vzhodnonemškega prebivalstva prepodili iz njihovih domov. Vsekakor, izjavljajo danes odločujoči nemški krogi, gre le za pobožne želje, ki jih je treba šele prej izpolniti. Tudi tukaj je možno odgovoriti Churchillu z znanim angleškim pregovorom: »It is a long way to Tipperary!«

Zunanji minister Eden, ki je večeraj v debati o Poljski imel zaključno besedo, je izjavil kakor poročla Reuter, da je pač težko soditi, če ne bo dosežen sporazum v sovjetsko-poljskem problemu, kako bo možno doseči v vzhodni Evropi zaupanje, zadovoljstvo in mir, če bo vojna enkrat končana. On se ni izgubil upanja v rešitev, toda spritno bodočnosti mora sv vsej poštenosti izjaviti, da je sedaj jako majhno. Če ne bo možno najti rešitve, bo moral ta problem čakati do mirovne konference, katere se bodo udeležile vse sile.

Amsterdam, 16. dec. V debati v spodnji zbornici o Churchillovem govoru o poljskem vprašanju je dejal Lawrence, glavni govornik laburistične stranke, da ne verjame, da bi odstranitev problema imela za posledico mir. razen, če bi Poljska in Sovjetska zveza iz lastnih nagibov skrbeli za odstranitev problema. Najvažnejše je to, da je min. predsednik kakor se zdi, izgubil vse nade v sporazumno pogodbo.

Ker je znano, kako sta se min. predsednik in zunanji minister zelo trudila za sporazumno rešitev, mora biti ta zadeva predmet najtežje skrbi in kalnih domnevanj. Glede na Churchillove preselitvene načrte je dejal govornik med drugim, da se zavezniiki ne smejo igrati s področji, ki so nemška in na katerih prebivajo milijoni Nemcev. Če bodo priključeni veliki deli Nemčije z nemškimi prebivalci k Poljski ali pa, če bodo Nemci izgnani, bodo zavezniiki ustvarili za bodočeno položaj, ki ne bo doprinesel niti k poljskemu miru niti k miru na svetu.

»Le dve osebi sta bili na diplomatski tribuni med poljsko debato v petek, v spodnji zbornici,« poročla »Stockholms Tidningen« iz Londona, sovjetski in poljski poslanik. Sedela sta vsak sebi in med njima je bilo osem praznih stolov; pogledala se nista nikoli in zrla nprestanou v spodnjo zbornico, kjer je Churchill razkladal stališče britanske vlade o politiki londonskih Poljakov. »Churchillova izjavjanja so bila prijetna glasba ušesom sovjetskega poslanika, neprijetno grenka pa poljskemu poslaniku.« obema pa je uspelo, da sta med debato odbržala »svojo diplomatsko-poker lice, kakor da se ju vsa zadeva prav nič ne tiče.«

»Anglija se sedaj v poljskem vprašanju postavlja popolnoma na stran Sovjetske zveze, ugotavlja poročila ob koncu. To lahko služi Zedinjenim državam kot opomin, da pričinja voditi določeno evropsko politiko brez pristanka Washingtona kakor doslej.«

Amsterdam, 16. dec. Britanski parlamentni dopisnik John Bedford poroča o poljski debati v spodnji zbornici, da je bila zelo žalostna, grenka, majhna debata. Churchill je bil resnejši kakor običajno. V vsej debati ni napravil niti enega dovtipa. Nad vsem je ležalo čustvo žalosti. »Bilo je kakor rodbinski posvet ob dneih, ko je treba rešiti težko nalogo, spraviti dva člana rodbine, ki sta si hučo v laseh.« je končuje poročilo.

Zarota o razdelitvi Nemčije

Pertinax o vsebini dogovorov med Stalinom in De Gaullem

Zeneva, 16. dec. Francoski novinar Andre Geraud, znan pod pseudonimom Pertinax ter vojni hujskaci in saboter vsakega francosko-nemškega sporazuma, ki živi sedaj v Zedinjenih državah, se bavi v »New York Times« o De Gaullovi obiskov v Moskvi. Pertinax poroča iz diplomatskih krogov o posameznostih vsebine razgovorov, ki jih je imel De Gaulle s Stalinom.

Po Pertinaxu je Stalin odobril francoski načrt, da loči Porenje od Nemčije in da se ustvari kot samostojna država pod nadzorstvom angloameriško-sovjetskih sil. Tej tako zvani porenski državi naj bi se priključilo tudi Porurje.

Pertinax trdi, da ve za vsebino izmenjavne pise, do katere je prišlo ob koncu novembra med britanskim zunanjim uradom in Mikostajcykom, tedanjem begunskim min. predsednikom poljskega odbora v Londonu. Londonska vlada je v tej pismih jasno izjavila, da bo zagovarjala aneksijski nemških področij na vzhodu do Stettina ali celo s priključitvijo tega mesta. Roosevelt je baje v nekem osebnem pismu pristal na ta predlog.

Ta Pertinaxov članek pa dopolnjuje neko poročilo Reuterjevega washingtonskega dopisnika o točkah sporeda sestanka Churchill-Stalin-Roosevelt. Reuterjev dopisnik poroča na podlagi razgovorov, ki so ga imeli uradni krogi o pripravli tega sestanka v zadnjih tednih med drugim, da bo ob tej priliki pr šlo tudi do razgovorov o skupni politiki Anglije, Zedinjenih držav in Sovjetske zveze o zasedbi Nemčije. Pri tem naj bi razpravljali tudi o predlogih razkosanja Namčije po vojni in o francoskih predlogih glede Porenja. Razen tega naj bi se bavil tudi z vprašanjem zatiranja ali razbitja nemške industrije.

Vlasov bo prinesel ruskemu narodu mir in svobodo

Oslo, 16. dec. Objavljajo z velikim podarkom je t z dvema visokima častnikoma 50. čigarmade, ki sta obiskala več ur d i ma taborišče na Norveškem ter se prepričali, do katoku prostovoljcev v armado gen. Gornjeasova. Tisti častnikovi in vojakov so bili k novemu pokretu, da bi se bo. Stalinovemu sistemu in po doseženih zmagi zgradili novo Rusijo. Bori bo težak in bo zahteval še mnogo žrtev, vendar ga b i treba izvojevati rano ob rami z Nemčijo, ki ima iste interese, da bo ne le Nemčiji in Rusom, temveč tudi vsem evropskim narodom zagotovljen zopet človeka vreden obstoj. Oba častnika, polkovnik Svever in polkovnik Ananin, sta izrazila svoje prepričanje, da bo mogočno naraščajočemu Vlasovemu pokretu uspelo prineseti ruskemu narodu pravi mir in pravo svobodo.

Ameriško priznanje politike sile

Lizbona, 15. dec. Angloameriško politiko, ki se napram evropskim narodom tako rada zavija v plašč »srečevalcev svetca«, označuje z »brutalno jasnostjo člankar dnevnika »Washington Post« z naslednjimi besedami: »Mi hočemo priznati, da temelji naša politika na sistemu sile. Prenehati moramo varati javnost ki je spritno dogodkov ne smemo več ineti za norca.«

»Obtožbe« proti Filovu

Zeneva, 15. dec. Po vestih bolgarskega tiska je bil bivši dan regentskega sveta Filov obtožen »zločinsteve«. Nadaljevanje politike kralja Borisa, vzdrževanja članstva v trojem in protikomunistem paktu, vzdrževanja vojnega stanja z Anglijo in Zedinjenimi državami, izzivanja Sovjetske zveze, izročenje Bolgarije kot gospodarskega in vojaškega oporišča Nemčiji ter izdajanja protizidovskih zakonov.

Iz Finske

Stockholm, 16. dec. Po vesti »Associa-ted Pressa« iz Moskve je objavila »Pravda« v treh stolpcih izredno oster napad na kongres finskih strank in zlasti na bivšega voditelja socialnih demokratov Tannerja.

Stockholm, 16. dec. Brezposelnost na Finskem stalno narašča. Finski list »Socialdemokratis« poroča, da je v mali luki Kotka že tisoč ljudi brez posla.

10.000 Fincev pregnanih s Porkkale

Stockholm, 17. dec. S porkkalskega področja pri Helsinkih, katerega so morali ostlopiti Finje, Sovjetski zvezi za mornariško oporišče, so pregnali okrog 10.000 domačih prebivalcev. Posebni dopisnik »Dagens Nyhetta« prikazuje podrobnosti te tragedije. Pregnani kmetje imajo tako močno domotožje po izgubljenih kmetijah, da stoji čisto ob meji in željno gledajo na svoja bivša posestva. Neki kmet je šel nekega večera preko meje, da bi se enkrat videl svojo kmetijo. Pri tem ga je ujela sovjetska patrrola in odpeljala v zapor, odkoder so ga izpustili šele po 7 teih.

Nova konferenca Churchilla, Stalina in Roosevelta

Stockholm, 16. dec. V londonskih diplomatskih krogih so velno bolj prepričani, javlja »Stockholms Tidningen« iz Londona, da smo tik pred konferenco Roosevelta, Churchilla in Stalina. V teh krogih prevladuje mnenje, da poslabšanje zavezniških odnosov ne dopušta nikakega odlaganja konference treh državnikov.

Upor v Salvadorju

Madrid, 17. dec. Kakor javlja Reuter, še vedno gori mesto Chalchupa v Salvadorju, ki so ga pred 24 urami napadle uporniške sile pod poveljstvom polkovnika Osmina Aguirre, bivšega salvadorskega predsednika. Nalaje javljajo, da se bore uporniki pri Sv. Ani proti vladnim četam.

Bojni odmor pri Aachnu

Sovražnik ni dosegel cilja — Težki bunkerski in hišni boji ob Saari — Majhno britansko napredovanje pri Faenzi — Težke kanadske izgube pri Bagnacavallo

Führerjev glavni stan, 17. dec. DNB. Vrhovno poveljništvo obožroženih si objavlja: Vred naše močne obrambe na bojišču vzhodno od Aachna je bil sovražnik večeraj ponovno prisiljen k bojnemu odmoru. Svoje napadalnege cilja, odsek pri Rörü, zapadno in južno od Dürena, zopet ni dosegel. Z našimi protinapadi smo v več odsekih napredovali.

V pozicijski vojni ob Saari so se zaplete tankaj napadajoče ameriške divizije v težke bunkerski in hišne boje predvsem v Dillingenu, Saarlouisu, Endorfu in okoli njih. Med Sarregueminesom in Bilschem, čijih trdnjave so bile tudi večeraj pod težkim sovražnikovim ognjem, so odbile naše čete glavino nasprotnikovih napadov. Ob alzarški meji in vzhodno od tod se borimo na predtrdnjavnem ozemlju zapadnih utrdb.

V gornji Alzaciji so postali sovražnikovi napadi na področju Kayserberga-Urbesa bistveno močnejši.

London in Anvers nadalje obstreljujemo.

V srednji Italiji je bilo tudi večeraj Zarišče težkih obrambnih bojev za Faenzo in zapadno od nje. Kljub močni uporabi topništva in oklopnikov so zasedli britanski napadalnici samo ozek pas med reko Senio in mestom Faenzo. Na bojišču na obeh straneh Bagnacavalla so se ponovo

izjalovili močni sovražnikovi napadi. Kanadci so zopet utrpeli težke izgube. Pri očiševalnih bojih na Hrvaškem so izgubile tolpe več sto padlih. Ponovno se je ojačil sovražnikov pritisk na področju med Vukovarom in Sava.

Na Madžarskem so boljševiki nadalje napadali z močnimi silami ob ožini pri Ipoly-sagu in med reko Ipoly in gorjem Matra. Naši žilavo se boreči oddelki so odbržali zvezo svojega bojišča kljub prvotnemu sovjetskemu napredovanju. Na vrdornem področju med gorovjem Buekk in Hernadom se nadaljuje težki boj v nekaterih odsekih z vrtilim sovražnikom. V južnem delu vzhodne Slovaske so nadaljevali boljševiki s svojimi napadi na obeh straneh ceste Zehorod—Kosice ter jih razširili proti severu. Napade smo razbili ali pa prestregli na našem glavnem bojišču.

Z ostalega vzhodnega bojišča ne javljajo o nobenih pomembnejših bojih.

Ameriški teroristični letalci, ki so prileteli večeraj nad južno in južnovzhodno Nemčijo, so odvrli svoje bombe zopet skoraj izključno na stanovanski predel. Skoda je nastala predvsem v mestni sredini Innsbrucka ter v nekaterih krajih na področju Stuttgarta. Britanski teroristični bombniki so napadli Siegen.

Položaj na zapadnem bojišču

Berlin, 16. dec. Vojni dopisnik DNB-ja na zapadu Alex Schmaifuss piše:

Ojačuje se vtis, da Nemci prevzemajo pobudo vedno bolj in bolj v svoje roke ne le na aachenskem, temveč tudi na saarskem področju. Kakor pri napadu med Saargemündom in Renom, kjer je ameriška 7. armada v napadu proti severu nekoliko napredovala na področju južno od Weissenburga, pričinja Eisenhrowova ofenziva ob reki Saar hrometi v krvavih položajnih bitkah, kakor tudi novi napadalni sunek, s katerim se je pričela četrt aachenska bitka. Sicer so se divizije ameriške 1. armade v zadnjih 24 urah z osredotočenim delovanjem pehote in oklopnih sil in močno podporo letalstva in topništva zaletele proti nemškemu predmostju ob Rörü zapadno od Dürena, vendar je postalo kmalu jasno, posebno, ko se je po sunku in protisunku razjasnila slika na bojišču, da so majhni, po velikih izgubah doseženi ameriški vdori bili ne le zapahjeni, temveč so bili Ame-

rিকanci zopet vrženi iz Gürzenicha, predmestja Dürena.

Slučno se je godilo Američanom dalje južno na nemško-belgijski meji na vojnem področju južno od Lammersdorfa. Iz obrambe močnih, proti vzhodu stremječih napadov, je razvilo nemško vodstvo spretno protinapad, ki je vrgel sovražnika iz kraja Kesternich in napredoval kljub sovražnikovemu odporu v smeri Rollersbroich in Simmerath. Nemci pri teh napadih niso toliko stremeli za tem, da bi si zopet osvojili zadnje kraje, kolikor da bi sovražnika zadržali izgube mošta in orožja. Ameriška 90. pehotna divizija, ki je že več kakor teden dni zapletena na področju pri Saarlauternu in Dillingenu in izredno krvave boje, je izgubila tudi v zadnjih 24 urah več sto mrtvih, ranjenih in ujetih ameriških vojakov, nikjer pa ni dosegla omemb vrednih uspehov. Tudi med Saargemündom in Bilschem, torej še daleč pred prvimi nemškimi zapadnimi obrambnimi postojankami, so doživeli Američani zelo velike krvne izgube.

Ultimat grških upornikov

Nadaljnja postritev položaja v Grčiji

Bern, 16. dec. Položaj na Grškem je v znaku britanskih prizadevanj, da najdjo politično rešitev spora, medtem ko so uporniki prijavili, kakor pravi vest agencije »Exchange«, svoje zahteve za ukinitve boja v ultimativni obliki in so pri odklonitvi pogojev odločili, da nadaljujejo boje do skrajnosti. Sprejete ultimata bi pomenilo uresničenje sporeda EAMA. Vsako nadaljnje britansko vmešavanje naj bi se po pogojih tega ultimata takoj prenehalo. Papandreujevo vlado naj bi zamenjala »resnično demokratska vlada.«

Svicarski list »Tribune de Geneve« piše, da se položaj na Grškem postrojuje od ure do ure. Kakor se zdi, ni imelo potovanje Mac Millana in Alexandra zaželenega uspeha. V nekem članku piše svicarska poročevalska služba »Nation«, da so krvavi dogodki na Grškem žalostna čestitka k Churchillovemu 70. rojstnemu dnevu.

Stockholm, 17. dec. Kakor je sporočil posebni dopisnik agencije Reuter R. Bigio v soboto iz Aten, so se v Atenah vso noč do zgodnjega jutra nadaljevali poulični boji v sv. tu svetilnih bomb in ob streljanju z minometi v zunanjih okrajih mesta. Njepot strojnic, topniško streljanje in brnenje letal še vedno traja. V soboto so se nadaljevala pogajanja med britanskimi oblastmi in grškimi politikmi, vendar se doslej pri-

padniki gibanja EAM niso udeleževali razgovorov.

Kakor javlja dopisnik lista »ABC« Nixon, je angleško letalstvo v soboto zjutraj nadalje napadalo ELASove postojanke, uporniki pa so obstreljevali središče mesta, ki je zasedeno po Britancih. Večeraj so napadli britanski bombniki radijsko oddajno postajo v Atenah. Po napadu postaje ni bilo več slišati.

Amsterdam, 16. dec. Royal Aire Force je danes bombardirala ELASove postojanke v Atenah, javlja londonski radio, uporniki pa so obstreljevali središče mesta, ki ga drže Britanci. Angleška letala so napadla tudi atensko radijsko postajo.

Amsterdam, 16. dec. O razgovorih britanskega ministra Mac Millana z grškim min. predsednikom Papandreuem, vodjem grške liberalne stranke Sophoulioussom in grški mmropolitom poroča »ABC« iz Aten, kakor javlja Reuter, da bo metropolit igral po možnosti pomirjevalno vlogo. Širjo se govorice, da bo imenovan za regenta ali za voditelja regentskega sveta. Po nadaljnjem Reuterjevem poročilu iz Aten je poslal osrednji odbor EAMA današnega generalu Scobiju odgovor na njegove mirovne pogoje, katerega pa je v zadnjem trenutku zopet umaknil. Pravjjo, da so zahtevali uporniki v tej notji odstoj Papandreja in postavitev regentov.

Boji na Mindoru

Tokio, 17. dec. Japonski glavni stan je objavil v soboto:

1. Sovražnikova spremiljava, ki so jo podpirale močne sovražnikove sile je vdrla v morje Sulu; japonske letalske sile se bore že od 14. t. m. s to spremiljavo. Sovražnik je prišel v jutranjih urah 15. decembra pristajati na otoku Mindoro. Japonske letalske sile so izvedle proti pristajalnim silam težke napade.

2. Kolikor je doslej znano, so dosegle japonske letalske sile do 15. decembra naslednje uspehe: 4 prevozne ladje so bile potopljene, 8 nadaljnjih prevoznih ladij, 3 bojne, 3 velike križarke, 2 majhni križarki ali rušilca pa težko zadeti ali zažgani, 8 nadaljnjih ladij neznanega tipa pa je bilo prav tako težko poškodovanih.

Tokio, 16. dec. Napadalni zbor Kamikaze je 14. in 15. decembra napadel skupino sovražnikovih konvojev, namenjenih proti filipinskemu otoku Mndoro. Pri tem so bile potopljene 4 prevozne ladje, 1 križarka, 4 rušilci in 7 prevoznih ladij pa zažgani. Dne 14. decembra je potopila reka jedinca napadalnega zbora v skupini treh prevoznih ladij, ki so jih spremljali trije rušilci, v vodovju južno od otoka Sigitjorja 1 prevozna ladjo. Naslednjega jutra je zažgala južno od otoka Mindoro neka druga jedinca zbora »Kamikaze« dve veliki prevozni ladji, ki so ju z osmimi nadaljnimi prevoznimi ladjami ščitile 4 križarke in nad 10 rušilcev. Pri zasledovanju iste konvoja v vodovju juž-zapadno od otoka Mindoro je potopila trojica jedinca zbora »Kamikaze« 3 velike prevozne ladje ter zažgala 4 nadaljnje pre-

vozne ladje, 1 križarko in 1 rušilec. Popoldne istega dne so edinice »Kamikaze« napadle neko drugo sovražnikovo prevožno ladjo ter jo zažgale pred pristaniščem San Jose v južnem delu otoka Mindoro.

Švedsko poslaništvo še vedno v Budimpešti

Stockholm, 16. dec. Po vesti »United Press« je trdil moskovski radio, da je odpočila švedska vlada svoje poslaništvo iz Budimpešte ter da se tuji ostala poslaništva pripravljajo na odhod. Švedsko poslanstvo še vedno v Budimpešti in da ni bilo pozvano domov.

Moskovski pritisk v Rumuniji

Stockholm, 16. dec. Izmenjava vlade v Rumuniji ni dovela do nobenih večjih izprememb v sestavi kabineta, pravi člankar dnevnika »Aftontidningen« v svojih komentarjih. Zaradi tega tudi ni bilo možno opaziti, da se bo nova vlada zadržala drugače kakor vlada, ki je odstopila.

Popolna zmešnjava v Titovi Srbiji

Stockholm, 16. dec. Kakor javlja »Aftontidningen« iz Beograda, je izjavil trgovski minister Hebrany, da je »osvobodjeni delci« dežele zašel v popolno zmešnjavo. Prebivalstvo primanjkuje potrebnih živil in občutna inflacija je povzročila vsesplošno negotovost.

Varčujte z elektriko!

Zatamnitev od 17.10 do 7.15

Naš kmet je prvi pri delu in žrtvah

V navzočnosti g. prezidenta so bile v soboto razdeljene nagrade in diplome kmetom, ki so oddali več mleka, kakor so bili dolžni

Ljubljana, 17. decembra. Oskrba Ljubljane z mlekom je vprašanje, ki je pereče že od vsega začetka sedanje vojne. Prehranjevalni zavod, ki mu je nalozena skrb za mleko za ljubljanske otroke, bolnike in stare ljudi, se neumorno ukvarja s tem vprašanjem in išče pota, kako bi ga na vse strani najbolj zadovoljivo rešil. Ob badojkevske izdaji je bil položaj posebno resen. Kasneje je Prevodu uspelo počasi pripraviti kmetovalce iz ljubljanske okolice, da so z večjim razumevanjem spremljali njegov trud in da so se počasi odzivali njegovim prošnjam in zahtevam v večji meri. Letos je Prehranjevalni zavod dočel minimalni predpis oddaje mleka. Proizvajalci mleka merajo oddati na leto od ene krave 250 litrov, od dveh krav 900 l, od treh krav 1500 l in vsake nadaljnje po 1200 l več.

Prvo polletje je pokazalo, da so novi predpisi za vse poštno kmetovalce kljub raznim težavam zmogljivi in primerni. Razveseljivo je bilo, da so se naši številni proizvajalci, ki so oddali večje količine mleka, kakor jim je bilo predpisano. Prehranjevalni zavod jih je po pooblastilu g. prezidenta in v soglasju s pristojnimi nemškimi svetovalci nagradil s posebnimi nakazili soli, ki je bila kmetovalcem zelo dobrodošla. Skupno jim je razdelil 15.000 kg soli. Najbolj so prejel tudi nagrade v cigaretnih paketih, ki so jim bili zelo dragoceni. Po količini najboljši so bili tako razdeljeni okoli 120.000 cigaret.

Prehranjevalni zavod pa je želel še posebej nagraditi 30 najboljših proizvajalcev mleka s svojega področja, da bi tako še bolj poudaril smisel za to zdravo tekmovalstvo, ki naj prinese ljubljanski mladini, bolnikom in starim ljudem še več preprostejšega jim mleka. Sklenjeno je bilo, da bodo razdelili tem najboljšim nagrade na svečan način. V okusno okrašenih steklenih dvoranah vladne palače na Bleiweisovi cesti je bila večerjapolna ob 16. kratka intimna svečanost, pri kateri so tej tridesetstori najbojših proizvajalcev mleka izročili posebne diplome in nagrade v sladkorju in cigaretnih paketi. Dvorano so že pred otvoritvijo napolnili s posebnim vabilom povabiljenih nagradencev, med katerimi so bili v ogromni večini kmetovalci in kmetovalke iz ljubljanske okolice.

Pomembno svečanost so osebno počastili g. prezident general Leon Rupnik, nemški svetovalci dr. Doujak in dr. Kulterer, vladni svetnik Wurm, Sonderführer Schwandorf, vršilec dolžnosti prezidentovega pomočnika načelnik dr. Hubad, generalni tajnik mestne občine ljubljanske Jančič, ravnatelj Preveda Gračner, kmetički poverjeniki Pevec, Černe, Perič in Mehetova ter številni uradniki Preveda in Pokrajinske uprave.

Pomen oskrbe z mlekom za Ljubljano

Svečanost je otvoril ravnatelj Preveda Gračner, ki je pozdravil prezidenta, zbrane odličnike in kmetovalce. V svojem govoru je dejal: Sploštevani gospod poverjeniki, spoštovani gospodje namestniki g. poverjenika, spoštovani gospodje kmetovalci! Izredne razmere, povzročene po dolgotrajni vojni nalagajo vsakemu stanu izredne dolžnosti. Prehranjevalni zavod je vse pogostejše zahteval od kmetkega stanu, da prinaša žrtev v obliki oddaje svojih pridevkov ter tako prispeva k vzdrževanju tistih, ki so navezani zgolj na živila na nakaznik. Glavni problem Prehranjevalnega zavoda je bil oskrbati Ljubljano, zlasti pa ljubljansko mladino z zadostno količino mleka. Vi veste, da je mleko temeljno hranivo za naša naraščaja. Če manjka dojenčkom zadostna količina mleka, zaostane njegov razvoj in tako je ogrožen cel naraščaj naroda. Zaradi tega boste tudi razumeli, da je Prevod z vso energijo vstrajal na tem, da se naši mladinci zagotovijo tisto hranilno, ki ji omogoča nemoteno razvoj. Polčraž v tem pogledu je bil precej kritičen, skoroda katastrofalen. Ljubljana z okoli 14.000 otrok v starosti do 14 let in 5.600 otrok v starosti od 14 do 16 let, nadalje ima 4.000 bolnikov, 1.400 nad 73 let starih ljudi in 8.000 ljudi v starosti do 75 let. K temu je treba upoštevati še velikanske potrebe bolnikov.

Za kritje vseh teh potreb smo zbrali v mesecu novembru 1943 komaj 5.900 litrov mleka. To je deloma razumljivo, ker so vsled znanih dogodkov odpadli veliki predeli pokrajine in celotna Ljubljana je bila brez mleka in celotno izključno na neposredno okolico. Obracali smo se na kmetovalce z najrazličnejšimi sredstvi, ki pa so le plapolnoma začeli roditi uspehe. Bili bi sicer v položaju, da producenta prisilimo z drakonističnimi kazenskimi sredstvi, da odda svoje prideleke, toda tega sredstva se nismo marali posluževati, ker smo trdno računali na to, da bo producent sam sprevlel svojo dolžnost in iz lastnega nagiba brez uporabe težkih kazni prispeval vse, kar je v njegovi moči, za prehrano svojih sorodnikov v mestu. In res! Nismo se motili! Naš producent, ki je od kraja godrnjal in ni videl upravičenosti naših zahtevkov, je začel polagoma med seboj tekmovali, kdo bo oddal več. Danes lahko pokazemo na razveseljivo dejstvo, da naši kmetovalci oddajajo mleko tudi v količinah, ki za več sto odstotkov presegajo po zakonu predpisane količine. Zato je tudi razumljivo, da se je količina oddane mleka po stanju dne 15. 12. t. l. zvišala na 10.021 litrov, torej skoraj za 5.000 litrov več od avgusta leta 1943.

Vse to so vam Prehranjevalni zavod prav iskreno zahvaljuje ter vas prosi, da s svojim zgledom še nadalje vplivate na svoje sosede, da bodo tudi ti šli po naših stopinjah. Količina, s katero danes razpolagamo, sicer krije najnujnejše potrebe, zdiako pa še ni zadostna. Dandanašnji razvoj daje upravičeno upanje, da se bo to hranivo zagotavljalo v takih količinah, ki bodo popolnoma zadostne.

Gospod prezident je z izrednim zadovoljivostjo vzel na znanje poročilo o vaših naporih in tako ste, spoštovani gospodje kmetovalci, deležni današnje izredne časti, da vas je g. prezident povabil semkaj, da se vam vprično nemškera svetovalca g. dr. Doujaka ter g. dr. Kulterera osebno zahvali za vašo žrtvo ter vam izreče priznanje v obliki posebnih nagrad.

V imenu Prehranjevalnega zavoda se vam, gospodje kmetovalci, prav iskreno

zahvaljujem, da ste tako odlično sodelovali pri oskrbi Ljubljane, ker ste s tem v največji meri zadostili svoji dolžnosti do naroda. Zahvaljujem se pa še prav posebno g. prezidentu za visoko čast, ki jo je izkazal s tem, da vas je počastil osebno. Zahvaljujem se tudi gospodom nemškim svetovalcem za vsa pomoč, ki so jo proužili Prehranjevalnemu zavodu, ter za širokopolno uvidenost, s katero so obravnavali to vprašanje.

Razdelitev nagrad

Zbrani so Gračnerjeve besede pozdravili s toplim aplavzom. Začelo se je nato razdeljevanje nagrad, ki jih je delil osebno prezident general Rupnik. Vsi nagradenci so bili imenoma poklicani k mizi pod odrom, kjer jim je prezident general Rupnik osebno čestital, izročil diplomno zavitek, z njim pripadajočo količino cigaret in nakazilo za 5 kg sladkorja. Nagradjenih je bilo 20 po količini, 10 pa po odstotkih najboljših proizvajalcev mleka. Po količini najboljši so bili nagradjeni naslednji:

Franc Verce, iz Sostrega, ki ima štiri krave in ki je oddal 1762 l mleka več, kakor je predpisano. Prejel je za nagrado dva tisoč cigaret. Ana Lenaršičeva z Verda, ki ima 11 krav in ki je oddala 1699 l mleka več. Dobil je 1950 cigaret. Franc Jarc iz Črne vasi, ki ima 8 krav in ki je oddal 1149 litrov mleka več. Dobil je 1900 cigaret. Anton Petkovšek iz Raškovca, ki ima tri krave in ki je oddal 834 l mleka več. Dobil je 1800 cigaret. Ivan Ogrin iz Daljine vasi, ki ima tri krave in ki je oddal 801 l mleka več. Dobil je 1750 cigaret. Ivan Lampič iz Podmolnika, ki ima tri krave in ki je oddal 754 l mleka več. Dobil je 1700 cigaret. Ivan Samotarčan iz Plešivice, ki ima tri krave in ki je oddal 749 l mleka več. Dobil je 1650 cigaret. Alojzij Vrhovec iz Sušice, ki ima štiri krave in ki je oddal 736 l mleka več. Dobil je 1600 cigaret. Milha Gregorc iz Podsmreke, ki ima tri krave in ki je oddal 718 l mleka več. Dobil je 1550 cigaret. Anton Nagode iz Elatine Brezovice, ki ima tri krave in ki je oddal 664 l mleka

več. Dobil je 1500 cigaret. Jakob Škraba iz Črne vasi, ki ima dve kravi in ki je oddal 656 l mleka več. Dobil je 1450 cigaret. Andrej Pirnat s Celovške ceste v Ljubljani, ki ima osem krav in ki je oddal 656 l mleka več. Dobil je 1450 cigaret. Franc Ložar iz Bizovika, ki ima tri krave in ki je oddal 642 l mleka več. Dobil je 1400 cigaret. Ivan Strle iz Črne vasi, ki ima dve kravi in ki je oddal 599 l mleka več. Dobil je 1300 cigaret. Ana Mulejeva z Vrhnike, ki ima dve kravi in ki je oddala 597 l mleka več. Dobil je 1250 cigaret. Jozef Levenik iz Seneberja, ki ima tri krave in ki je oddal 593 l mleka več. Dobil je 1200 cigaret. Franc Jakob iz Gornjega Kašlja, ki ima dve kravi in ki je oddal 587 l mleka več. Dobil je 1150 cigaret. Matevž Nagode iz Mirk, ki ima šest krav in ki je oddal 581 l mleka več. Dobil je 1100 cigaret. Janez Sajevec iz Sinje gorice, ki ima dve kravi in ki je oddal 576 l mleka več. Dobil je 1050 cigaret. Ana Mesenelova iz Loga, ki ima dve kravi in ki je oddala 565 l mleka več. Dobil je 1000 cigaret.

Po odstotkih najboljši so bili nagradjeni naslednji kmetovalci, ki imajo vsak po eno kravo:

Marijana Lenaršičeva iz Vnanjih gorici, ki je oddala 697 l mleka ali 558 odstotkov (dolžna je bila oddati le 125 l ali 100 %). Dobil je 2000 cigaret. Jakob Šušteršič z Vrhnike, ki je oddal 644 l mleka ali 515%. Dobil je 1900 cigaret. Ivana Remičeva iz Podsmreke, ki je oddala 644 l mleka ali 515%. Dobil je 1900 cigaret. Marija Železnikarjeva iz Srednje vasi, ki je oddala 571 litrov mleka ali 457%. Dobil je 1700 cigaret. Jozef Modrijan iz Raškovca, ki je oddal 503 l mleka ali 402%. Dobil je 1500 cigaret. Franc Stanovnik iz Loga, ki je oddal 485 l mleka ali 388%. Dobil je 1400 cigaret. Janez Verbič iz Podmolice, ki je oddal 371 l mleka ali 357%. Dobil je 1300 cigaret. Filip Lovše iz Dobrujn, ki je oddal 439 l mleka ali 351%. Dobil je 1200 cigaret. Karol Kršmanec iz Notranjih gorici, ki je oddal 426 litrov mleka ali 341%. Dobil je 1100 cigaret. Franciška Remičeva iz Podsmreke, ki je oddala 425 l mleka ali 341%. Dobil je 1100 cigaret.

Prezidentovo priznanje slovenskemu kmetu

Nagradenci so očitno vzradoščeni sprejemali lepe nagrade, ki danes pomenijo že izdatno podporo v blagu. Po končanem razdeljevanju so z živim zanimanjem prisluhli nagrade nasledovnim besedam prezidenta generala Rupnika, ki je ob tej priložnosti izrekel tudi nekaj programatično važnih misli, ter znova poudaril prvenstveno vlogu kmetkega staja v slovenski narodni skupnosti. G. prezident je dejal:

Čenjenji gospodje! Dragi moji kmetje! Ta prvi, mali praznik naših kmetovalcev jemljem z veseljem za povod, da se iz srecja zahvalim vsem, ki so v skupnem delu dosegli, da so mogli vsi otroci, bolniki in najstarejši ljudi mesta Ljubljane redno prejemati za življenje in zdravje tako potrebno mleko.

Ta trud je toliko bolj priznanja vreden, ker ste jemajo že šesto leto vojne, in ker se naši komunistični židovski najemniki na vse mogoče načine trudijo, da bi tudi pri nas napravili nered, stisko, bedo in zmešnjava boljševiske anarhije.

Moja zahvala, ki jo izrekam v imenu ljubljanskih otrok, bolnikov in starcev, velja predvsem kmetičemu vodji Kotoške, g. Huberju, ki se z vsem srecem zavzema za naše kmete in naš narod, kakor tudi vsem njegovim sodelavcem, ki se tu pri nas neumorno trudijo pod vodstvom g. dr. Kulterera, katerega vsi, ki z njim delamo za dobrobit našega kmetkega ljudstva, visoko cenimo in imamo radi. Zakaj tem pridnim in zares vestnim nemškim svetovalcem je uspelo, da so našim kmetovalcem pokazali pot, ki vodi k njihovim lastnim koristim in k dobroti vsega slovenskega naroda.

Prav tako toplo se zahvaljujem tudi našemu kmetičemu zastopstvu, ki mu stoji na čelu naša marljivi in spoštovani kmetje g. Pevec, Perič, Černe in g. pa Mehe, vsem njihovim sodelavcem, prav posebno pa našim pravkar pchvaljenim in nagradjenim pridnim kmetovalcem in kmetovalkam, ki so delu za blagor slovenske narodne skupnosti posvetili svoja srecja, svoje razumevanje, svoj trud in svoj žitni dolžnost do naroda in so tako dosegli nameravani uspeh.

S posebnim veseljem in za laščevljenjem zopet tudi ob tej priložnosti poudarjam, da je nosilec naše narodne osnove, naš kmet, vedno tisti, ki hodi pred nami vslemi z dobrim vzgledom dejanja.

Kmet je bil prvi, ki je pograbil za orožje, da bi obvaroval domovino in narod pred zločinskimi židovskimi blapci — partizani. Navzile vsem nevarnostim je kmet neumorno obdeloval svojo grudo in negoval živino, da je sebe in narod obvaroval pred gladovanjem. Kmet je zopet prvi, ki se leteva dela tam, kjer je treba obnavljati, delati in utrjevati in. In prav kmet je zopet tisti, ki se prvi priznava k slovenski narodni skupnosti, žrtvuje in je vedno znova pripravljati, biti obnovitelji, branilci in hranilci vsega slovenskega naroda.

Toliko bolj se čutim dolžnega, da tudi danes pričam na vsa ta dejstva, ker je zares skrajni čas, da vsi doslej politikizirajoči Slovenci spoznajo, kako nam je njihova narodna prenosilna in nerealna agitacija, in internacionalna židovska mreža zajete, lažna demokratska politika stodovala in da je zadnji čas, da se oprinemo v resnici narodne politike, kar pomeni, da pustimo do besede in dela resnični, z zemljo in slovenstvom povezan narod — kmetje in delavce.

Ce bi to storili vsaj še pred petimi leti, bi bilo danes marsikaj drugače. Najbiže bi sicer res tudi bili — o pravem času in na pravi strani — v vojni; toda ne bi imeli tolovajejev in ne bi nam tako neposredno grozila boljševiska nevarnost.

Napake, ki smo jih napravili, še lahko popravimo, če udarimo hrabro in enotno v narodnostno smer našega domobranstva in zastavimo vse stie, da bomo v boju za

Zatemnitev od 17.10 do 7.15

Od nedelje do nedelje

Ljubljana, 17. decembra.

Čprav je življaki trg v zadnjem času vedno bolj skromno založen, kar ni čudno, saj smo že v času, ko je tudi v rednih razmerah zmanjkovalo domače zelenjave, se vendarle naše gospodinjve najbolj zanimajo za življenje na Vodnikovem in Pogacarjevem trgu. Razveselile so se, ko jim je bilo v zadnjih dneh omogočeno, da so si nakupile repe, kolikor so je želele. Sindikat vetrigopecov s sadjem in zelenjavo jo že več dni prodaja v semeniškem skladišču na Pogacarjevem trgu. Ker je cena maksimalna, po 3 lire kilogram, jo je za v kratkem času razprodal okoli 35.000 kg. V prihodnjih dneh bo dobil sindikat nove pošitke repe, tako da se bodo lahko založile z njo še tiste gospodinjve, ki jo doslej niso kupile.

Težeje je sedaj za gospodinjve, ko si želijo nabaviti drugega sovčija in zelenjave. Za kislno zelje in kislno repo je vedno dovolj kupcev. Občutno primanjkuje na trgu solate. Trnovčanke so zelo izčepale svoje zaloge in le redkokatera jo tu pa tam pripelje. Seveda jo zelo hitro razprodajo. Zal je letos izostal dovoz goriske endivije.

Božič trka na vrata

Stopili smo v zadnji teden pred Božičem. Prihodnji nedeljo je že sveti večer, v ponedeljek Božič, v torek pa praznik sv. Stefana. Tako bomo imeli letos tri praznične dneve skupaj, kar je redkost. Sodeč po naravi ne dobimo vtisa, da smo že tik pred Božičem in da bo v kratkem Novo leto. Sicer smo vsi zadovoljni, da nas letošnja zima ne pritiska prehučno in da nam ni doslej nastala snega. Kljub temu si Božiča brez snega skoraj ne moremo predstavljati. Ne no pa nič hudega, če ga letos ne bo, saj se bodo mesečni oddahnili, če bo vsa letošnja zima mila. Praznovanje božičnih praznikov bo letos nedvomno poteklo v tistih skromnih mejah, ki jih velevajo razmere. Druga leta se je ob tem času razvijala že živahna kupčija z božičnimi drevesi in drugim okrasjem, letos je tega desleje le malo na prodaj, tudi zanimanja ni posebnega. Na Kongresnem trgu, kjer je bil vsako leto pravi gozd smrek, je letos popolno zatšje. Kakor je objavil škofjski ordinariat v Ljubljani, bodo letošnje polnočnice in vseh

cerkvah že v nedeljo 24. decembra ob 16. polpodne.

Obdaritev beguncev v Logatcu

Marljivi Logatčani, ki skrbijo za revne begunce in potrebne domačine, so organizirali na Miklavžovo lepo obdarovanje vseh potrebnih. Miklavž je bil zelo dorečljiv. Vsak za šolo obznen otrok je dobil lepe drde zavitek, obdarovani pa so bili tudi drugi otroci. Skupno je Miklavž razdelil darila nad 500 otrokom. Istočasno se je oglašil v Gornjem Logatcu, kjer je obdaroval okoli 300 otrok. Na posebni predreviti so bili obdarovani odrasli. Kakor kažejo računi, so odrasli in otroci prejeli darila, ki so danes vredna nad 80.000 lir. Begunci so jih bili zelo veseli, posebno še, ker so prejeli izdatne količine krompirja, fižola in celo moke.

iz policijske kronike

V torek, 5. t. m. je bil ukraden Alek, sadru Trtniku v Ulici 3. maja dinamo svetilko »Witte«, vredno 400 lir. V sredo, 6. t. m. so neznanj tatovi odpeljali 4 kolesa. Vinku Berčiču je bilo ukradeno na Kongresnem trgu možko kolo znamke »Trophee de France« s tovarniško številko 463.021 in evidenco št. 67.671, vredno 6.000 lir. Marjij Žgajnarjevi je bilo ukradeno na Fužinskih žensko kolo znamke »Exelior« s tovarniško številko 25.888 in evidenco št. 188.311, vredno 5.000 lir. Velebitu Kaminškemu je bilo ukradeno v Igriški ulici kompletno prednje kolo njegovega kolesa, vredno 3.000 lir. Ivanu Cuiکاریju je bilo ukradeno na Marijinem trgu možko kolo znamke »Buch« , vredno 9.600 lir. V četrtek, 7. t. m. je bilo ukradeno Hildegardi Kaučičevi na Karlovski cesti žensko kolo znamke »Diamant« s tovarniško številko 910.329 in evidenco št. 6.288, vredna 12.000 lir. V soboto, 9. t. m. je bilo ukradeno Ani Gregorovi v Rudniku žensko kolo znamke »Walter« s tovarniško št. 400.896 in evidenco št. 9651, vredno 5.000 lir. Naslednjega dne je bilo ukradeno Francu Zajcu pred Mikličevim hotelom možko kolo znamke »Kosmos« s tovarniško št. 233.272 in evidenco št. 241.188, vredno 10.000 lir.

„Poslednji mož“

Avtor trejdejske veseligre je češki pisatelj F. X. Svoboda. Njegovo delo »Poslednji mož« je nastalo nedvomno pod Molièrovim vplivom. Avtor je — hoté ali nehoté — postavil za osrednji lik moža, čigar prevladujoče lastnosti značaja ustvarjajo tip družniškega tirana. Pojav strogega očeta, čigar pretrana avtoriteta se izmaliči v spako, daje dejanju smer in potek. Igra je nekaka satira na napačno usmerjeno in pretirano avtoriteto. Dobronamerni oče škoduje s svojo strogostjo, pikolovstvom in vtiikanjem v vse malenkosti. namestu da bi koristil družniškemu življenju. Iz strahu pred njim postane mati, hčerki, sin in celo služkinja potuljenji, hlinavski in lažnjivi. Prisljeni so, da se hlinijo in da zatirajo družniškemu očetu Petelinu na ljubo svoje povsem naravne, zdrave in upravičene nagibe. Posledica tega je seveda, da se oškodujejo za to za njegovim hrbtom, kadar je zdoma. Šele objektivno gledajoči človek-snubač njegova hčerke ing. Sodar odpre Petelinu oči in mu pokaže »svobodno« rodbinsko življenje, ko ta niti ne slutl, da se nahaja njen poglavar v njeni sredi. Grenko spoznanje nad svojo

veliko napako pa ga preusmeri, da poskrbi za resnično srečo svoje družine.

Petelin je tip človeka, ki je napačno uporabljal svojo veliko življensko energijo. Brezdelno življenje rentnika, ki si ni znal poiskati pravega potja za svoje delovno udeleževanje, ga je zapeljalo na napačno pot.

Ta veseligr, ki je izrazilo zabavnega značaja, ima za osnovo vendarle jedro, ki sicer ne zastavlja gledalca nobenega problema, vendar pa mu na lahek in igriv način pokaže kvarnost napačne avtoritete.

Naslov »Poslednji mož« označuje v ironičnem smislu možatost Petelina. On je — po besedah ing. Sodarja — eden izmed poslednjih mož, ki znajo držati svoje domove v okovih lastnega duha. Ta poslednji mož: nasede sladkim besedam Sodarja in osebna ničemurnost ga zvrabi v nastavljen past. V bistvu je srčno dober človek, ki mu gre le za dobro družine, in zato je njegov končni preobrat samo povratek k njegovemu resničnemu bistvu. Figura učelnice — kakor Molièrove — v svoji zablodi tragikomično in daje predstavljaju možnost, da prikaže človekovo dvojnost v njenih največjih ekstremih: v zablodi in napačnosti ter v najdbi in sprostitvi svojega pozitivnega jaza.

Vlogo Petelina je igral — kot eno izmed svojih posebno znanih kreacij pokojni komik Max Fallenberg, ki je oživljal s svojo močno igralsko inteligenco, predvsem pa s svojim neugnanim igralskim improvizatorskim darom s temeljitim poznavanjem in sočustvovanjem do človeških slabosti.

Pri nas bo igral to vlogo Ivan Cesar, glavni predstavljalec vseh komičnih likov, ki je ustvaril v teku let niz podob iz naše in tuje dramatične, ki so nastale zaradi svoje izvirnosti in prvotnosti kos naše gledalske tradicije. — V vlogah njegovih sodelavcev bomo srečali: M. Nabečko kot Petelinovo zadržano in nemočno ženo, Rasbergerjevo v vlogi hčere Helene, ki se bori za svojo srečo; V. Juvanovo, kot drugo, v otroški ljubezni do očeta čustveno zatrto dekle; Verdonik bo predstavljala dekliškega srca mlade Tončke (Svetelove), Drenovec bo pedel figuró drja Gabrščka, nekoliko pišnega snubača. Njegovo živo nasprotje je lik ing. Sodarja, ki je glavni protigravel Petelina in ima vse niti domače zarote v rokah. Epizodni, a zelo hvalni vlogi služkinje in njenega vojaká bosta igrala: članica Dramskega Studija P. Mazovčeva in Raztresen.

Prevod iz češčine in predelava originala, ki je prilagodena našim razmeram — je napravil Fran Govekar. Igra je izšla v knjigi v založbi »Odere že leta 1924. Dejanje se godi leta 1910.

Režijo dela ima prof. sest. scenograf je ing. arch. E. Franz, načrta za kostume so delo D. Kaderjeve. Maša SI.

DRŽAVNO GLEDALIŠČE OPERA

Nedelja, 17. dec., ob 16. dramska predstava: Kar bočče. Izven. Cene od 40 lir navzdol.

Ob 17. operna predstava: Rdeča kapica. Mladnska predstava. — Cene od 60 lir navzdol.

Ponedeljek, 18. dec. ob 16.30 dramska predstava: Poslednji mož. Premiera. Red Premierski.

Kaj predvajate kinematografi

Tednik: Sponzijska svečanost za padlim letalcem Nowotnym, Boj v Slovaški. Nemška operiška ob Atlantiku. Pet izbranih pomorskih pionirjev, ki so si navezali gumaste plavuti, je odplavalo ponce k zatvornicam pri Newwegunu in jih razstrelilo. Letalske boje. Boji v Vzhodni Prusiji.

Kino Matia: »Festival v Sahnogradu«. Glasbeni film. V glavni vlogi Willy Birgel in Lil Dagover.

Kino Slega: »Norac«. Film po motivih Ibsenovega istoimenskega dela. V glavnih vlogah Luise Ulrich in Viktor Staal.

Kino Union: »Takna mi ugajaš«. Nastopaj: Gusti Huber, Wolf Altbach-Retty, Oskar Sina.

Kino Metste: »Lažnjivi ključek«. Barvni film. V glavni vlogi Hans Albers.

Daljnjaška skupina Jadransko Primorje

RADIO LJUBLJANA

PNONDELJEK 18. DECEMBRA

7.00—7.10: Poročila v nemščini; 7.10—9.0: Jutrarnji koncert; vmes: 7.30—7.40: Poročila v slovensčini; 9.00—9.10: Poročila v nemščini; 12.00—12.30: Napoved sporeda, nato: Opoldanski koncert; 12.30—12.45: Poročila v nemščini; poročilo o položaju in poročila v slovensčini; 12.45—14.00: Salonski orkester vodi A. Dermelj; 14.00—14.10: Poročila v nemščini; 14.10—15.00: Vsakemu nekaj; 15.00—17.00: Prenos osrednjega nemškega sporeda; 17.00—17.15: Poročila v nemščini in slovensčini; 17.15—18.30: Prenos osrednjega nemškega sporeda; Pisano polje, daj židane volje; 18.30—18.45: Glasbeni medigra; 18.45—19.00: Segave besede. Dan. Gorinšek bere svojo humoresko; 19.00—19.30: Sramel, štirje fantje; 19.30—19.45: Poročila v slovensčini; 19.45—20.00: Aktuarno predavanje (prenos); 20.00—20.15: Poročila v nemščini; 20.15—21.30: »Iz opernega sveta«, Giacomo Puccini: Prizori iz opere »La Boheme«, Radjjski orkester vodi Demeter Zebre, sodelujejo: sopranistka Ksenija Vidaljeva, sopranistka Dragica Sokolva, tenorist Janez Lipušček, baritonist Vekoslav Janko in basist Fridertk Lupaš; 21.30 do 22.00: Drobni napavi; 22.00—22.15: Poročila v nemščini in napoved sporeda; 22.15 do 23.00: Pod palmami; 23.00—24.00: Prenos osrednjega nemškega sporeda: Glasba pred polnočjo.

MALI OGLAS!

GOJZARICE ST. 33 ali SKORNJE ST. 37 kupim. Protivrednost v naravi. — Poudbe na oglasni oddelek »Slovenskega Naroda« pod »Zamenjava«. N-144-7

USNjata MOSKA ROKAVICA rjava, izgubljena. Najditeelj naj jo vrne proti nagradi pri »Metalia«, Gosposvetska cesta št. 16. N-145-37

NAJBOLJE PLACA STEKLENICE, damizane, železne sode, tekstilne, papirne in vsakovrstne druge predmete. »Metalia«, Gosposvetska cesta 16, telefon 32-88. N-146-7

Umri je naš ljubljini mož, oče, sin, stric in svak, gospod

Trobevšek Leopold

Pogreb dragoga pokojnika bo v ponedeljek 18. t. m. ob 15. z. Zal. iz kapele sv. Jozefa, k Sv. Križu.

Ljubljana, 17. decembra 1944.

ZALUJOČA ŽENA Z OTROKOMA IN OSTALO SORODSTVO

Slovenski Narod je edini list, ki izhaja ob ponedeljkih ter prinaša poleg zadnjih poročil najboljše tudi obilo drugega zanimivega gradiva. Zato se naročite nanj gumprej!

Olepšajte božične bednim — in s tem tudi sebi! PRISPEVAJTE K BOŽIČNI OBNDARITVI ZIMSKE POMOČI!

Kri nedolžnih otrok vpije do neba

Umor otrok na Jesenicah je načrtno pripravila KPS

V četrtek, 29. novembra t. l., malo po tretji uri popoldne, nekaj minut po začetku šolskega pouka, so se Jesenice stresle pod strašno eksplozijo. Vsa živa bitja so s strahom pristuhnila oglušajočemu bobnenju in vsi so bili prepričani, da se je zgodilo nekaj nepopravljivega. Slutnja se je hitro uresničila. Za nekaj minut po razstrelbi so vse Jesenice vedele, da je v jeseniški meščanski šoli eksplodiral peklenški stroj, otroci pa, ki so bili v tistem trenutku v šolskem poslojpu, da so pokopani pod ruševinami. Ljudje, tako civilisti kakor pripadniki nemške vojske, so pohiteli na kraj nesreče. En del poslojpa je bil popolnoma porušen in iz ruševin se je močno kadilo. Reševalci so takoj začeli z odkopavanjem, vendar so bila ta dela zvezana z mnogimi težavami in nevarnostmi tako da niso mogli hitro od rok. Ko se je reševalcem slednjič posrečilo prodreti do prostora, kjer je peklenški stroj eksplodiral, se jim je nudil grozoten prizor: sedem deklic, v starosti od 9 do 11 let, je ležalo neizmerno 22 deklica se je reševalcem posrečilo odkopati še živih, vendar pa je bilo med njimi 12 hudo ranjenih. Smrt pod ruševinami so našli naslednje deklice: Verdi Alojzija, stara 10 let; Bregant Franciska, stara 9 let; Noč Marta, stara 9 let; Genusi Marjeta, stara 10 let; Repe Viktorija, stara 9 let; Zagor Helena in Kutnik Vera, stari po 10 let. Hudo ranjene pa so bile: Brun Franciska, Metličar Marija, Morič Sonja, Mihelič Romana, Kocjančič Klara, Pogačnik Ljubica, Lukan Marija (vse stare po 10 let), Kričan Milena, Rešek Tereziya, Kernstein Kristina, Ezermet Eliza in Geohel Marija, vse stare po 11 let. Poleg tega je treba omeniti še sedem lahko ranjenih deklic. Pretresljiv je bil pogled na neqbna telesa brez življenja in na nesrečne matere, očete, brate in sestre, ki so s solzami v očeh morali gledati svoje tako nenadno izgubljene ljubljence.

dilo naše vere v zmago, potrdilo naše narodne zavesti, poštenja in ljubezni do slovenskega naroda! Potem se je govornik dotaknil krivcev takšnih in podobnih zločinov in jih je obtožil v imenu slovenske mladine, ki je po smrti teh nedolžnih bolj kakor kdor koli prizadeta. Obtožil je tiste, ki so pošteni in zveste slovenske ljudi blatili s povoko »izdajalcev in tiste bratomorilce, ki so umor načrtno pripravili in ga s peklenko besnostjo do vsega, kar je poštenega in slovenskega, izvedli. Svoje do srca segajoče besede je g. Jeločnik zaključil z naslednjo prisego: »Slovenska mladina je začela boj proti svojem najhujšemu in edinemu sovražniku — komunističnemu brezboštvo pod krinko osvobodilnega boja in goštarstva, bo maščevala naše žrtve. Trdni in ojekleneli bomo vztrajali v boju, ki smo ga začeli, prerodili in prevzgojili bomo našo zemljo, da ji bosta po dnevih rdeče groze in satanizma spet zasijala sreča in mir!« Besede mladega govornika so udarile v živo. Mladi glasovi so zapeli lepo slovensko pesem »Rasti, rasti rozmarin...« Pri tem se je v srčih vseh navzočih ustrela globoka in živa vera da našega naroda ne morejo streti nitj najstrahotnejša nasilja, niti ne umori nedolžnih slovenskih otrok.

V spomin nesrečnih žrtvam je v imenu slovenske mladine spregovoril g. Nikolaj Jeločnik tudi 8. decembra zvečer v ljubljanskem radiju. Dotaknil se je porušenih belih cerkvic, porušenih prijaznih domov, porušenih šol, porušenih slovenskih vasi in morilcev ter požigalcev, ki hodijo po naši zemlji in oznanjajo svoj evangelij srpa in kladiva. Spomnil se je Jelendola. Mozja, Krimskaje in drugih strahot ter je ta del svojega govora zaključil z besedami: »Bolj od življenja je smrt rodovitna!«

»Tudi Jesenice.« je nadaljeval govornik, »kličejo danes poslednjim malodušnim in

omahljivim, tudi one oznanjajo morilecem slovenskih otrok: Kri mučencev, ki jih je dala slovenska mladina na Jesenicah, je seme novih ojeklenih borcev za življenje naroda, je biagoslov vseh, ki se zanj trudijo in trpe, je izliv najsilnejše ljubezni do slovenske zemlje in njene bodočnosti!«

V nadaljevanju svojih izjavajev je dejal: »Morilci svojih otrok! Naj ste že kjer koli: po mestnih salonih ali po hostah in gmajnah, v Moskvi, Londonu ali Beogradu, pomnite: Nikdar in nikoli naš kmet, naš delavec, ki ste mu umorili njegove hčerke na Jesenicah, nikdar naša slovenska mladina ne bo pozabila, kaj trpljenja, bridkosti in krvavih ur ste narodu v teh letih strahot in groze prizadejali. To so stvari, ki jih ne pozabljamo ne danes ne jutri. Ne grozimo vam, kličemo vam samo: Bojte se dvignjene desnice borcev naše bodočnosti!«

Potem je govornik še poudaril, da slovenska mladina ni prišla puške za to, da bi se samo branila, če bi bila napadena, marveč za to, da preide sama v napad ne glede na to, ali je to komu prav ali ne. Opozoril je, da se slovenska mladina po vsej slovenski zemlji spominja v globoki zalosti žrtve naših najmlajših in prisega pri njihovem spominu Bogu, narodu in domovini!

»Ustavljamo nov rod, ki bo Bogu Vsemogočnemu dopadljiv in svoji slovenski zemlji do zadnje kaplje krvi zvest! Ni je več sile, ki bi nas ustavila na poti, po kateri hodimo. Sladko in častno je umreti za domovino. Mi pa vemo še več, vemo namreč: Bolj od življenja je smrt rodovitna. Vsem poštenim Slovincem in Slovkam kliče nocoj slovenska mladina, kakor jim kliče po mtenih ustitih sedem svežih grobov na jeseniškem pokopališču:

»Udarimo stranji in odlni pod enotnim vodstvom borcev naše bodočnosti v svetem boju za Boga, narod in domovino!«

Nujna prešnja Ljubljančanom!

Te dni so se začeli oglašati nabirake in nabiraki Zimske pomoči pri pesemskih strankah v mestu in bodo potrkali na vrata vseh stanovanj v mestu.

Prosimo Vas vse, posebno imovite, če, ki ste po svojem položaju v stanju, da globlji sežete v žep, ne zavračajte teh prošni sprejmete jih radovoljno ter dodajte svojemu, morebiti že danemu prispevku še primeren dodatek, ki usreča Vašim prijкам in Vaši vesti.

Prosimo Vas pa tudi za blagovne prispevke, čevlje, perilo itd. Preiščite zato svoje shrambe, omare in skrinje, pregledjte

tudi podstrejša. Gotovo boste našli še kaka oblačila ali obutev, ki je vam odveč, ki jih pa tako želite prečakati Vaš rojak, ki razžgan in bo zmrzuje in brez upa zre v bodočnost. Pokazite svoje u-mi lenje napram sorodaku, rešimo ga b-ležni in propasti, ker bomo s tem rešili marsikatero čimna našega naroda. Zavedajmo se, da je naš narod v tej vojni vihri žrtvoval že veliko preveč slovenskih življenj.

Ne more se šteti za dobrega Slovence, kdor odreče pomoč bratcem in sestram, ki trpijo pomanjkanje.

Zimska pomoč

Poka, poka...

Priobčujemo letak, ki je bil opremljen s pečatom ODOF (Olkrajnjega odbora OF) za neki večji kraj na Notranjskem. Letak sam zadosti jasno pove, kako je KP izrabila težnjo po svobodi ter pod krinko OF napeljala tudi primorske Slovence v prečudno kolobojico, iz katere se vidijo samo jasni cilji komunistov.

»TOVARISI, ČAS JE, DA SPREGLEDA-MO IN DA VIDIMO, ZA KOGA SMO DO SEDAJ PRELIVALI KRI!«

V vodo so padli izgleli na konec vojne letos. Z njim so splavali po vodi tudi naši upi, da se bomo v zlic strašnim batnam se pred zimo na časten način izvili iz smrtnih klešč. Mi unirmamo, prečabamo in kolnemo zaradi lakote, ker smo se vdinjali zavezniki stvari in pustili, da nam solijo pamet bankirji in kramarji iz Londona in Washingtona.

Kakšno pomoč smo doslej prejeli od Angležev? Ali je kdo od nas do danes zavzel samo grizljaj pribojška, ali je kdo dobil samo za ped angleškega blaga, da si je z njim mogel zakrpati razcefrane hlače? Nič! In kdo je bil tisti, ki nam je poslal takšne konzerve, da so radi njih poginile desetine naših tovarišev? Ali ne pada naša obtožba tudi na naše vodstvo, ki so nam tako ogabne norčije molili? Povejte, tovariši, kakšno je bilo p-ačio zaveznikov, ko smo na angleško povejle pred dvema mesecema naskočili štampetov most in izgubili nad sto borcev? Kje je sorazmerje med našimi padlimi in tolikokrat razglašeno angleško pomočjo!!!

Ne, tovariši, mera je polna! Potrgajmo vezl, ki nas žuljio do kosti. Iz naše preto-

čene krvi si kuje kapital bela garda, naše vodstvo pa si utvarja, da je gospodar situacije. Kaj pa Churchill in njegova igra? Zakaj se je temu moču mudilo v Moskvo prav tedaj, ko so vojniki rdeče vojske stali pred vrati Budimpešte? Bodimo si na jasnem: čim je ta kapitalistični spietkar utaknil svoje parklje vmes, se je položaj na Madžarskem proti pričakovanju naglo zasakal neugodno za rdečo vojsko.

Tovariši, vsi veste, da tisti Angleži, ki se sopirijo med nami, niso nobeni vojniki opusianci, temveč je preskrbovalci brodolomskih letalcev in pošiljatelj nekontroiranih poročil o resnem obrazu naše vojske. Se nedavno so ti Angleži govorili, da nas ne marajo, ker smo komunisti in da Angleži resno računajo le na Mihajloviča. Požreli smo morali tudi brekno sramoto, da je angleški major pri Ložu pred našimi očmi kot pse zapodil komandanta in dva politikomisarja, ki so pobrali pošiljko, vrzelo iz letala. Ta angleška mrha je nekemu našemu francoskemu tovarišu neženirano povedala, da smo mi zanje garjeva banda, Mihajlovič pa vse. Kruto, resnično! Ta Mihajlovič se z angleškim letalom prevaža po Italiji in se sestaja z ministrom Edenom prav tedaj, ko bi moral London triumfirati, ker je naš Tito pognal Nedicevo klico iz Skopjadr. Kdo more še trditi, da vse to skupaj ne smrdi po izdaji, ki nam bo porinila nož v srce?

Tovariši! V čem je bistvo angleške politike? Da nas izrabljajo in izigravajo v svojo korist. Zakaj so Poljaki tako trdovratni? Zakaj so Angleži tako stopili na prste tistim tovarišem v Grčiji, ki so povzdignili glas proti povratku kralja Jurja? Kako morejo pravi zavezniki za našim hrbtom napletati stike s hrvaosko ustaško kliko z dr. Lorkovičem in dr. Vokičem? Nič! — samo Angleži! Zakaj, tovariši, je začel London dostojno govoriti o Nediju in zamolčevati uspehe naše vojske od trenutka, ko je bratska rdeča vojska stopila na Balkan? In ali ni bil angleški general Alexander tisti, ki je britansko razpustil partizane in jim za vse prestane žrtve pripravil kot plačilo samo tone vinca?!! Tovariši, hočete še več? Mislimo, da je dovolj! Mi revolucionarji moramo z grenkobo v srcu dopuščati, da nas kot dedno orodje izrablja Albion, ki ne zakriva, da si lasti Balkan in da ne dopusti nobenih posegov na to ozemlje.

Ste razumeli pomen demonstracije ob albanski meji, ko so Angleži s hrupnim veseljem sprejemali Mihajlovičeve tolpe in se z njimi objemali in bratili?!! All bomo tudi to svinjarijo mirno utaknili v žep in se po vrhu čakali, da nam general Alexander nekoga dne postrže glave po svojem, v Italiji preizkušnem receptu?!! Vsa reakcija se je zarotila proti nam. A ko si hočemo obdržati svoje glave, moramo pobiti vse angleške spijone v svoji sredi in svoje sile staviti na razpolago rdeči vojski. Ako Angleži ne puste Stalina do nas, pa moramo mi k njemu. Vsako drugačno pričakovanje je blazna utvara — sanomor. Komur je mar zmaga naše revolucije, bo obrnil puško tudi proti hnavskim zaveznikom in pobli spekulantke, ki kramarjijo z našo kožo.

Umazani, zločinski in zahrbitni angleški reakciji boj do uničenja!

SMRT ANGLOAMERIŠKIM IZDAJALCEM — SVOBODO NARODU!

Ob tem letaku lahko vsak političen slepec sprevidi, kako je z »zavezništvom«, ki ne more dolgo trajati. Razdor med njimi postaja vse globlji. Samo korak še manjka do obračunavanja med večerajšnjimi »prijatelji« in vojnimi »zaveznički«.

Število komunističnih pribežnikov v zadnjih tednih je najbolje merilo o »višini« komunistične morale in izgledu o njihovi zmagi. A še nekaj izredno važnega prihaja zadnje tedne s »svobodnega ozemlja«. Eden teh strmovak, ki je imel korajžja in srečo, da se je spet vrnul v človeško družbo, je imel priliko slišati izredno sovražno govore v štabu na račun Angležev in Amerikan-ecv. »Te svinje kapitalistične bodo v najkriticnejšem trenutku skočile še Rusiji v hrbet ali jo pa na kak drug način izigrale

In tako preprečile komunikacijo Evrope! Angleži in Amerikanci so prav tako naši sovražniki kot Nemci in Švabobranci.«

Največ takih besed so izrekli na račun moskovske konference, ki je po njihovem mnenju prav za prav škandal, od katerega je prišlo samo zato, da bi se Sovjetji prepričali vdor na Balkan. Jasen dokaz je angleška zasedba otoka Lemna na samih vratih Dardanel, ki je poslednji najzgovornejši izraz angleškega imperialističnega pozeleznja, istočasno pa tudi izraz neiskrenosti so- delovanja med zavezniki. Nek politikomisar se je celo toliko razpenjal, da je rekel, »da so Angleži in Amerikanci take svinje, da se nekoga dne lahko zvežejo s samimi Nemci in skupno z njimi udarijo po Rusiji. Mi se tem in podobnim debatam v komunističnem štabu samo smejemo.

(iz lista »Za blagor očetinjave«)

Pohod lačnih v Rimu

Kakor poročajo iz Benetk, so bili te dni v Rimu veliki nemiri. Podoba je, da je nervozno stanje zadnjih tednov po raznih »zavezniških« mestih skupno s prevratnimi nastopi v Atenah izpodbudilo demonstrante k pohodu. V množico so se uvrstili vsi oni, ki so v današnjih obupnih prilikah v Rimu lačni in ki trpijo pomanjkanje. Nekatere nadobrotnosti povzemo: poročilo Reuterjevega dopisnika Cecila Sprigga, ki pravi: »Množica lačnih ljudi je korakala na rimska tržišča, kjer prodajajo blago po črnozobnih cenah. Množica je navliala na izložbe in razbila okenske špe. Prevrnila je prodajne mize ter prisilila prodajalce, da so jim prodali svoje stvari po predpisanih cenah. Nekateri prodajalci so jo pri tem pošteno izkupilj. V r mski četrti Tor di Nona, kjer uganjajo črno borzo brez ozira na nadzorstvo cen ter veljavne predpise, so demonstranti pohoda lačnih razmetali po tleh vse blago, ki so se zanj potem trgali.«

Nemogoče prilike se kažejo tudi ob italijanski vladni krizi, ki se je končala tako, da je Bonomi vendarle sprejel od princa regenta Umberto naročilo za sestavo vlade. Toda od šestih italijanskih protifašističnih strank so udeležene v vladi samo štiri. Med njimi so tudi komunisti. Socialni demokrati so šli skupno z akcijsko stranko grofa Sforze v opozicijo. Britanski poslanik v Rimu Noel Charles je odletel v London, da poroča o poteku italijanske vladne krize. Zatrjuje se, da je Charles igral odločno vlogo pri sestavi nove vlade in s tem povzročil javno reakcijo ameriških vodilnih krogov v obliki znane Stettinisuve izjave, ki je vzbudila

v Angliji ogromen preplah. Neprijetni incident bo morebiti povzročil britanske vodilne kroge, da se bodo v bodoče izogibali vsakega postopka, ki bi lahko povzročil nevoljo pri »ostalih zavezniki«.

Gotovo je, da se bodo nemiri v Rimu še nadaljevali. Lakota in glad sta močnejša nego strah pred bajoneti. Angleži menijo, da so brez skrbi, dokler imajo Bonomija, ki vidi v njem svojega drugega Papandrea. Njím je pač vseeno, če se Italijanski narod po njihovi krivdi »cvre v lastni omakli«, kakor je svojčas dejal Churchill. Ni pa to vseeno za italijanski narod.

Britanska politika si je naprtla kritiko in negotovanje Sovjetije ter Amerike tudi s svojim postopanjem v Grčiji, ki je prav tako izzvalo neprijetno reakcijo Kremļa in Washingtona. Ta reakcija je bila tako huda, da je smatral komentator Robert Frazer za potrebno izjaviti, da se čuti Churchill užaljenega zaradi ameriškega nezaupanja, ker je računal na več razumevanja in simpatije. To ameriško nezaupanje do britanske politike v Grčiji je po Frazerjevi izjavi naravnost deprimitivno. Američani bi bili storiili bolje, če bi se ne oglašali z izražanjem kritike in nevolje na nekem področju, ki se njih ne tiče.

Vsi ti pojavi dokazujejo, kako trhle so zavezniške svezki, ki naj bi spajale Washington, Moskvo in London v izvajanju skupnih političnih smernic. Obenem pa lahko sklepamo, kako bore malo skupnosti je lahko med njimi v delikatnih vprašanih skupnega vojnega vodstva.

Zanimivosti iz komunističnih arhivov

Polno zanimivosti vsebujejo rezni dokumenti in listine iz komunističnih arhivov, ki jih pušajo »hrabri« komunisti, čim zavolajo bližnji domobranskih udarinih ednic. V takšnih primerih mislijo samo na to, kako bi pobegnili. Pozabijo pa na svoje arhive, ki nudijo vpogled v takšne stvari, ki jih sicer zaman iščemo po raznih komunističnih lističih in »glasilih«. Ned omo pa bi utegnili dokumenti te vrste našo javnost zelo zanimati. Zelo poučna je tale listina, ki drastično dokazuje katastrofalno nizko vojaško moralo med komunisti:

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

Štab XV. divizije NOV in POJ
Na položaju, 30. 8. 1944
št. 6812

Naredba
štaba VII. korpusa NOV in POJ
z dne 26. 8. 1944.

Pri operacijah, ki jih je vodila XVIII. divizija od 13. 8. 1944 do 22. 8. 44, so vpele enote XVIII. divizije, VIII. in IX. brigade velike in težke izgube na mštvu in materialu. Ti prazni in izgube iz irajo iz slabega, nevojaškega vodstva štabov vseh brigad. Štab VII. korpusa je preiskal ta slučaj in vzroke tega poraza ter kaznuje:

1. komandanta VIII. brigade, majorja tov. Gerdočca Leopa do Jurja z d gradacijo in predajo vojaškemu sodišču. Pole mora takoj predati svojemu nasledniku. Zaradi kaznivih dejanj se takoj preda vojaškemu sodišču VII. korpusa v najhujše ukrepe;
2. komisarja VIII. brigade, tov. Kolenc Venceslava-Venecja, z degradacijo, ker s svojo brigado ni sodeloval pri napadu na Skofljičo dne 13. 8. 1944, marveč se je pridružil križadni komori in zaostal nekje

pri Gradšču. Posledica tega je bila, da VIII. brigada v najbolj kritičnem trenu ku ni prišla na pomoč IX. brigadi, čeprav je to možnost imela;

3. namestnika komandanta VIII. brigade tov. kapetana Obžabta z ukorom kot sokrivca člana brigadnega štaba;
4. pomočnika komisarja VIII. brigade, tov. Farčnika Aleksandra kakor pod t. 3;
5. komandanta IX. brigade kapetana Beleta Alojzija-Tička z degradacijo in predajo vojaškemu sodišču. Tov. Tičko se mora razorožiti in do razprave pridržati v divizijskem štabu;
6. pomočnika komisarja IX. brigade z degradacijo in predajo vojaškemu sodišču zaradi nevojaškega ponašanja v teku akcije;
7. komisarja IX. brigade tov. Jenka-Vida v degradacijo zaradi nevojaškega vodstva brigade, kar je imejo za posledico večji poraz;

8. namestnika brigadnega komandanta, tov. Vukeliča Milana z ukorom kot sokrivca za neuspeh IX. brigade.

Štab VII. korpusa predlaga za imenovanje tudi partijske kazni.

S temi ostrimi kaznimi smo kaznovali imenovanega zaradi njihovega slabega poseljevanja in vodstva naših ednic. Nasi štabi naj se v bodoče zavedajo odgovornosti za vsako lahkomiiselno žrtve.

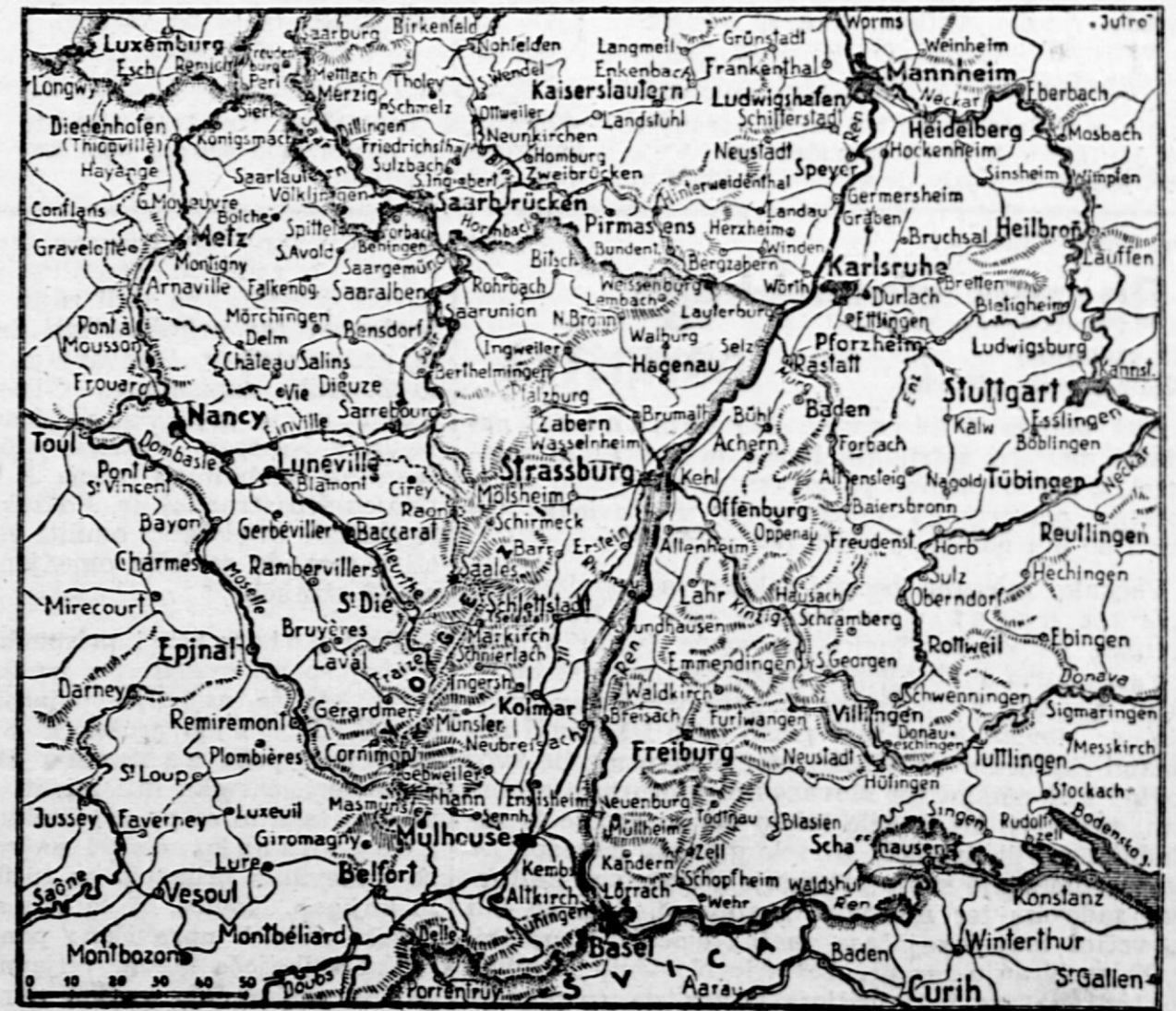
Politkomisar; podp. Janez Vipotnik.
Komandant in podpomočnik;
podp. Franc Kočevar.

Alli ste že prispevali za božičnice Zimske pomoči?

Narodni pionirji so dobre volje in pošiljajo lepe pozdrave

Fotoreporter je obiskal skupino narodnih pionirjev pri njihovem delu na terenu. Mrzlo in deževno vreme je bilo — že s slik se to vidi —, a moške in fantje so bili kljub temu dobre volje in polni humorja. Najlepše pozdrave so naročali za vse svoje prijatelje in znance. Evo tu petorico od njih, marsikdo bo tega ali onega spoznal na sliki. Zgoraj so od leve na desno: mnogim ljubljaničanom znani natakari iz hotela Uniona; tvorničar mineralne vode, sedaj preddelevec pri utrjevalnih delih; znani gostilničar iz Logatca. Spodaj sta dva mlada, po 16 let stara dijaka.

Kulturni razgledi

Ob Vipavi se je odločil propad Rima

Ali Jupiter ali Kristus — poganstvo ali krščanstvo — Veliki poljski zgodovinski roman v slovenskem prevodu

V maju l. 394. je dal krščanski cesar Teodozij ukaz za vso vzhodnorimsko državo in zapustil svojemu prestolniku Konstantinopolju z ogromno vojsko, da uniči moč Rima in rimljansko poganstvo. Od zahoda, juga in vzhoda so se pomikale proti Julijskim Alpam velikanske armade, ki naj bi odločile bodočnost Evrope. Nepregledne množice Gotov, Alanov, Hunov, Grkov, Saracenov, Frankov, krščanskih Rimljanov in še raznih narodov so se valjele preko Bakana na mejo Italije. Skoraj hkratje je odrinil Arbogast s svojo armado iz Vene, današnje francoske Vene ob Rodanu, bivše prestolnice umorjenega zahodnorimskega cesarja Valentinijana II. in vladajočega rimskega cesarja Evgenija. Arbogast in Evgenij sta peljala na bojišče vso oboroženo množico Španije, Galije in Britanije, Franke in Alemane ter rimske legije, a iz Rima je privedel vrhovni rimski poveljnik Flavijan še komaj petdeset tisoč mož, rimskih prostovoljcev, sužnjev in najetih tujih vojakov.

Dva svetovna naračanja, oba enako fanatično bojevna, sta se morala spoprijeti v smrtni borbi za končno odločitev: ali Jupiter ali Kristus. Na Teodozijevih priporočilih se je svetil monogram Kristusov, na Arbogastovi in Flavijanovi strani pa je bil izgovorjen simbol mlad Herkul. Stari in novi red sta šla drug proti drugemu v boj. Flavijan je bil postavljen na vse vrhove Julijskih Alp, sohe Jupitrove v znak, da gre le Jupiteru in Rimu vladati nad Evropo; Teodozij pa je postrlil vse Konstantinove edikte proti staroveriskim maikovalskimi poganom in ukazal podreti vsa rimljanska arhitektonsko čudovita svetišča ter je proglasil krščanstvo za katoliško vseobčno državno, edino dopustno vero.

Na meji Italije se je imela torej odločiti usoda bodočih rodov človeštva.

Petnajstega junija 394 je molil ves Rim v krasnih templjih in sto in sto belih telic je padlo pod žrtvenimi noži. Rimski sveniki so požgali na oltarjih vse kadilo, kar so ga mogli dobiti, in prav posebno so častili Venero, da bi naklonila svojega Marsa Rimljanom in njihovemu orožju.

Ko je odhajal Flavijan s svojimi rimskimi legijami, je rjevovalo rimsko ljudstvo: »V Konstantinopolju! Prinesite nam Teodozijevog glavo! — Rimski vojniki pa so obetal: »Njegovo glavo in njegove zaklade prinesemo!«

Ali duševno in telesno ohromeli rimski vojniki so bili junaki že se — jezikom. Bili so taki slabici, da niso nosili s seboj niti hrane niti kolov niti sekir niti lopat niti puščic in kopij. Vse so jim morali voziti konji in mule; sotore so jim morali postavljati sužnji, taborišča delati in utrđiti rokodelci, a za vsako legijo se je vlekel dolg rep sužnjev, branilcev in peric na postrežbu in uslugu rimskim heroem. Niti čelad in prsnih oklepov niso mogli nositi na vročini in v prašini, temveč so jih odlagali slugam, sužnjem. Pa so vendar še trumoma omedlevali in cepali sredi maršev, da so jih morali voziti.

Zakaj Italija že v 4. stoletju ni bila več dežela krepkih in odprnih orjakov, v Flavijanovi vojski jih ni več mogoče merilo predpisanih pet čevljev in deset palcev; majhni, šibki, s ploščatimi prsi, brez mišic na rokah in nogah, so rimski vojščaki po petih miljah marša še komaj dihali, omagovali in pešali, zmerom lačni in žejni.

Cesar Teodozij je pričakoval, da bo že v Panoniji zadel na Arbogastovo armado. Toda korakal je skozi mirne dežele in brez ovir dospel s predstrelkami do meje Italije. Prišel je preko današnje Slovenije.

Zakaj že od prvih dni avgusta je taboril Arbogast v vipavski dolini, prelaze pa je zasedel rimski prefekt in poveljnik Flavijan. Ob reki Frigidu, današnji Vipavi, je čakała Arbogastova vojska. Rimski cesar Evgenij je zasedel del južnega gorvoja, Flavijanovo četo naj bi po Arbogastovi odredbi ostale čim dlje od bojišča; Arbogast jim ni zaupal in se je bal, da pobegnejo, čim se vname resni boj. A prav rimske slabice so naskočili Huni in Saraceni. Kmalu so popadali Flavijan, Galerij in njegovi prostovoljci; kar se jih je razbežalo, pa so pešali na Huni.

Vendar so Arbogastovi Franki končno s pomočjo Alemanov odbili Teodozijeve Gotie in Saracene, tako daje prvi dan ostal zmagovalec Arbogast.

Ali naslednji dan je bil premagan Arbogast in je padel na bojišče cesar Evgenij. Megla in silen vihar sta pripomogla Teodoziju do popolne zmage in Arbogast se je zabodel sam.

Teodozij je odšel v Milan drugi poveljniški sozasedil Rim in Italijo, zaprl ali porušil rimska svetišča, razgnal vestalke in vnovič proglašil krščanstvo za gospodujočo religijo ter izvršil po vseh uradih države temeljite izpremembe. »Rimljani smejo v bodoče opravljati svoje poganske verske obrede je še na domačem ognjišču.« Vse, kar je bilo, je moglo, je zbežalo iz Rima in

Italije na Sicilijo, v Galijo, Afriko... Katedrala v Lateranu, ki jo je ustanovil že cesar Konstantin, je bila zdaj posvečena v nesporno in nedeljeno gospodujočo vrhovno cerkev in rimski škof Siricii, naslednik Petrov, papež, je poslej postal čuvar enotnosti in čistosti krščanskega nauka po vsem svetu.

Tako je zmagal Kristus nad Jupiterom in cesar Teodozij si je s svojo borbo proti maikovalstvu poganških starih Rimljanov zaslužil naslov Veliki! To zmagalo pa si je priboril s strašno, dva dni trajajočo bitko ob reki Vipavi in na današnjem kraškem taktat se gozdnatem gorovju na pragu Italije. Taktat je bila Emona Teodoziju oporišče in iz Emona — današnje Ljubljane — je Teodozij dajal svoji armadi ukaz, ki so prinesli Evropi popono preobrazbo v duševnosti in verstvu.

Pa pravijo, da naša domovina ne ponuja leposlovcem nikakih velikih in visokih pomembnih snovi, da zgodovina naše današnje zemlje ni zanimiva. Profesor dr. Fran Bračič nam je s svojim odličnim, jezikovno vzornim in stilistično vzgledno izbrušenim prevodom velikega zgodovinskega romana »Poslednji Rimljanje« pripadel resnično radost. Knjigi obsegata 389 strani.

Roman je napisal poljski ugodni ni atelj Teodor Jeske Hoinski (1854—1920), moč široke filološke izobrazbe, temeljitega znanja zgodovine, fin estēt, pol

leposlovnem značaju idealističen realist in nasprotnik dekadence.

Roman »Poslednji Rimljanje« je zlasti za današnji čas izredno zanimivo in — celo prav poučno čtivo. V slikanju sibe burbe dveh svetovnih naračanj, staroklasičnega rimljanstva in mladega galiejstva — krščanstva je Hoinski zelo objektivne ter ne kaže pristranosti, dasi seveda pritrjuje z besedami Vinfrida Fabricija večni istini: iz starega gnova vedno iznova poganjajo nove, mlade cvetice. Naslikal je viharno dobo z velikim številom značilnih dogodkov in močnih osebnosti. Vse zelo pstrvo, vsekolj napeto pripovedovanje je grupiral in povezal okoli glavnih oseb, rimskega vojvode, barbara Fabricija in vestalke Fauste, Rimljanov Smaha in Flavijana, Arbogasta in Teodozija ter velikega škofa Ambroža. Izvirna figura je tudi stari zvesti Teodorik. Nekem prvček skonservativen leposloven tip je intrigant, pod ec Grk Simonid.

Zasledoval sem po zgodovinski dogodke v tem romanu in doznal, da se poljski avtor točno in vestno drži zgodovinskih dogmat. Našel sem celo krajin usodne bitke: zgodovinar pravi izredno, da se je bila »ob Frigidu (Vipavi pri Gorici), dotoku Soče med Emono in Avklivio, dne 6. septembra 394 l.« — torej pred 1550 leti... Lepi roman toplo priporočam.

Fr. G.

Mrakova zgodovinska tragedija „Marat“

Te dni je izšla v knjižni izdaji monumentalna Mrakova zgodovinska tragedija »Marat«. Naslovna oseba te najnovejše slovenske drame je ena izmed vodilnih osebnosti francoske revolucije Jean Paul Marat. V enem izmed začetnih prizorov, ki ga danes objavljamo, nam dramatik prikazuje vso grozo revolucijske razbesnelosti. Delo se zaključuje z Maratovo nasilno smrtjo, ki ga umori Charlotte de Corday, in z njenim giljotiniranjem. Ker je to pot prvi slovenski dramatik črpal snov iz najbolj viharne in razgubane dobe evropske preteklosti, bo to delo naše čitatelje nedvomno zelo zanimalo.

Odlomek iz tragedije »Marat«

Marat: Torej, ne daš?

Louvet: Za koga? Za lenuhe, postopače in delomrzneže?

Marat: Za sanskiloti, za delovaljne postepake.

Louvet: Če jim delo ne smrdi, naj se vsak poprime svojega posla. Kruha je na pretek. Po cestah se valja. Samo pripogniti se treba.

Marat: Louvet, ne zasramuj sanskilotov, ne norčuj se iz bede in revežev! Razmisli, povej, kje naj pošišejo dela? Kdo jih bo najel, kdo plačal?

Louvet: Kdaj sem koga za delo okrog prosjal? V roke sem pljunil in se ga poprjel. Kajpa, zato tudi nekaj imam.

Marat: Ljudstvo je bolj lačno, bolj trpi, ko kdaj prej. Republika za bogateše, ta vam diši. Mesta duhovščine in plemstva ste posedli. Vaš bit je bolj zgoč, neusmiljenjši od aristokratskega...

Louvet: Motiš se, Marat; dobroščnejši sem, nego si ti zdim. Zvrhanu ti bom naprtil. Saj več koliko sem že zdajal. Nekje moram zaslužiti. Vsi vi vpljete, daj! Kje bom jemal, se vas ne tiče. Kolikor rečeš, samo hodi...

Marat: Torej boš dal? Saj vem, da si vrl domoljub.

Louvet: Nisem zmerom oboječ ponujal? Kolikšne denarje! Še sestešete jih ne. Kriti sem moral, prijatelj, kriti. Kupčija ni kar tako. Če bi na priliko sutri v konventu dvignili krik, da sem goljuf...
Marat: Kako?

Louvet: Na vrste jim boš stopil. Nak, tega pa ne, moj svak je, pošten domoljub, jim bo rekel. Z eno besedo jim boš gobce zavezal.

Marat: Goljuf, si dejal?

Louvet: No, nič čudnega bi ne bilo. Čevlji, ki sem jih armadi dobavil, se niso prida obnesli. Ali so vojaki peveč pešali, ali me je pa Morois, ta svinja, oćganil...

Marat: Ali pa si svojim prijateljem iz konventa preveč na roko izplačal? Čed, na družina, kako so se gnali zate! Zdej jih imam! In takšni so me hoteli pognati iz narodnega predstavnštva? Ker so družino z mojim svakom lumparije ugnjali, so si umišljali, da so na varnem.

Louvet: Ne kriči, prijatelj!

Marat: So pri tebi? Poslušajo? Naj! Kar si jim dolžan za njih nečedna posredovanja, neutegnoma izplačaj! Vso to nazgizano in odšvajano sodrgo bom nagnal pod giljotino!

Louvet: Marat, zdrži se, pomisli na svojo sestro, na otrčice!

Marat: Podkupiti me hočeš? Na sodništvu trkaš? Meniš, da sem tudi jaz elen kupiljivih? Nisem! Zdej, zdej ti dokazem, da nisem! (Plane h oknu ter ga široma odpre.) O, ljudstvo, tisočkrat izdano in ogoljufano! Marat, tvoj prijatelj je nevarnosti! Vsi so se zarotili proti nam! (Začuje se plat zvonca.) O, ljudstvo, ti si sveto, veličastno! Edin, neomejen gospodar si! Izpregovori!

Louvet: Zivel Marat! Zivel prijatelj ljudstval! Zivelav svoboda!

Marat: Vaša revščina ni plod nedejavnosti! Pravice imate, kot jih je imel Luivik šestnajstl. Kdo je, ki se drzne puniti trehuh s kruhom, medtem ko vi crkavate lakote?

Louvet: Tako je, tako!

Marat: O, ljudstvo moje! Izdajstva, prevare, izmožgavanje narodove krvi vsepoved, ob vsakem koraku!

Louvetova (plane v sobo): Paul, noriš? Najinžo sodrgo si skilcal na kup! Pred našo hišo! Kaj, če se polakomnjo našega in vdro? Če se steer z njimi pajdaš, nam prizanesi!

Louvet: Zavolj sestre, otrokom na ljubo, mirui!

Marat: Ga vidite, ljudje! Louvet je, moj svak, vojskin zalagač!

Louvet: Zivel Louvet! Zivelav ljuska vojska!

Marat: Četudi moji svak, vendar goljuf in krvovec! Republiko je oćganil. Ljudstvo izdal. Sam je priznal, da je po njegovi krivdi del naše vojbe bos.

Louvet: Marat, zaklinjam te! Milijon ti dam za uboge, neutegnoma...

Louvetova: Prav sišim? In ti si mi brat!

Marat: Na kolensh kleči in z milijonom me hoče podkupiti. Ne bom besedoval na štiri oči oćitno se hoćem pomeniti z njim. Prepzno Louvet! Popustljiv sem bil, okleval, priznaval sem. Ne smem več. Sam si me prisilil, primgal do skrajnosti. Izvalil si me? Ne mene, stotičko ubogih! Šišiš njih negotovanje? Pomeni se z njimi. Prej ko tvoj svak, sem njihov glasnik! Zakaj se ti valjaš po zlatu in svilni, medtem ko se oni cdejavjo v smrdče cape? Ti z gospodo ločes vonjavi klatest, doćim se oni nagibljajo nad luznimmi mlakami. Cemu si danštrvo in zlatih posodah, ko ljudstvo nima niti prstevnih? (Vik in krik.) Na odgovor te kričejo!

SPECI TALENT

Jakoc: »Kaj je res učitelj tvojemu očku roke, da si ti v šoli zmerom nepazljiv in zaspan?«

Gospetček: »Rekel je že, a mu je tudi naš očka povedal, da moja zaspanost prihaja od tega, ker talent v meni še spi.«

ZAUPA JI ŽE...

Kupovalka: »Jej, jej, gospod trgovec, denar sem doma pozabla saj mi zaupane kaj ne?«

Trgovec: »Zaupam vam že, samo... b'aga na upanje ne čam...«

Dr. Fran Vatovec:

Ob zori slovenskega novinstva

Niti Matija Valjavec-Kračmanov, nekdanji marljivji sodrućnik Novic in neutrudni zalagatelj z narodopisnimi prispevki, ni bil vreden znatnejšega posmrtnega upoštevanja v Novicah. Ob smrti so mu namenile borih pet vrstic.¹²⁵

Vsekako moramo oceniti takšne in podobne pojave kot negativno postavko v Novičnem prezezu, četudi so Novice žrtvovale Ivanu Veselu Koseskem u ob njegovi smrti celo prvo stran.¹²⁷

Tako opažamo v Novičnem razvoju paradoksnost značilnost: Novice, ki so že v prvih letih izhajanja pogumno zajemale na visoko morje in usmerile svoj pogled k domaćim ter slovenskim kulturnim obzorjem, so sedaj, ko bi bile lahko obilno črpale iz zakladnice svojih tradicij, zdrsele globoko nazval. Le skopo odmerjajo svoje priznanje slovenskim kulturnim zadevam ter njihovim značilcem, dasi so bili po večini vsaj nekaj časa vneti Novični sodrućniki. Po prebiranju ter preslavljanju Novičnih letnikov po 1881 se vse bolj vsiljuje sodba, da so postale

Novice vestno izpolnjevana kartoteka govoro-rov. Po njihovih predalih mrgolijo večkolonski govori domaćih, pa tudi tujih državnih in deželnih poslancev ter priložnostnih društvenih govornikov in predavateljev. Pretvarjajo se v ponatiskovalke društvenih zapisnikov. Čitalniška miselnost se je preselila na časniška tla in se razpasla v Novicah. Porazno sliko nudi n. pr. glede časniške členovitosti izdaja Novic, ki je v njih natisnjen štiristranski dr. Poklukarjev govor, čeravno je skušalo uredništvo omiliti vtisk obupne enoličnosti s tem, da je izšla omenjena številka izjemoma na 12 straneh.¹²⁸

Tudi polemični prispevki medljivo in vodenijo. Precej so se zredčili ter izgubili na bistri duhovitosti, kar je najboljši tedanjih novinskih polemičar dr. V. Zarnik prešel k Slovenskemu Narodu. Prav tako peša za bavno čtivo, ki si brez njega sodobnega časnika niti misliti ne moremo. Ponikne za delj časa in se po presledku zopet pojavlja. Celo gospodarski članki ne zadovoljujejo. Povzeti so v številnih primerih po tujih gospodarskih listih in knjigah. Novice, ki so bile nekoč na svoj gospodarski oddelak upravićeno pomosne, se sedaj v občutku usihajoće lastne veljavnosti spozabijo do tega, da priporočajo svojim naroćnikom tuje gospo-

darske revije. Tako nizko je zdrlnila Novična varluta v lastni cenil.

Časniška raven pa je končno preizkušena ob izpolnjevanju najosnovnejše funkcije, ki je v posredovanju kronistićnega časniškega gradiva. Novicam so bile po zanesljivih vzevnih kanalnih omogoćene dobre informacije iz domaćega javnega življenja. Toda tudi na teh tleh so se spatoknile. Zamudile so redko priliko učinkovitega demantija že ukoreninjene prakse prevzemanja zanimivih novic iz drugih slovenskih listov. Takšna ugodna priložnost je bilo imenovanje Novičnega dejanskega šefa dr. Poklukarja za kranjskega deželnega glavlarja. Konjunktura je splavala po vodi. Novice so dozivele neprijetno blamažo, tako da so se morale čitateljem v naslednji številki opravićevati. Narćelo neogibne časniške ekspeditivnosti pa odtehta opravićevanja ter izgovore, če tudi bi bili preprićljivi, tehtni. Novično opravićevanje pa kaže v tem primeru neverjetno nerodnost, saj dopuščaa možnost, da bi bila dotična vest skupno z ostalimi »zadnjimi novicami« lahko pravočasno uvrćena v list, ki še ni bil zakljućen.¹²⁹

Zopet so drugi ljubljanski listi prehiteli Novice. Sredi te časniške enolićnosti ter zanemarjenosti, ki kazi Novično podobo, krojeno po merilih ureje-

Film

Filmski igralci in njih otroci

Pred tedni je bila v Berlinu premjera barvnega filma »Zena mojih sanj«, v katerem igra Marika Rökk glavno vlogo. Marika je navadno pri vseh premierah svojih filmov osebno navzoća, tokrat je pa ni bilo. Ko je občinstvo, ki je bilo spoćtko malce razočarano, izvedelo iz ust režiserja Georga Jacobija, da je vzrok izostanka Marike mala Gabrijela, ki je komaj pred nekaj tedni zagledala luć sveia, je sprejelo to vest z živahnim odobravanjem na znanje.

Heinz Rühmann ima kot oče svojega Heinza Petra že težavnejši položaj. Zamislite si, da bo mali Heinz Peter prav kmalu zaprosil svojega očeta, če sme iti v kino. Tedaj bo moral oče Heinz skrbno paziti, kateri film si hoće ogledati njegov natebudni sinko, kajti njegovi očetrovski avtoriteti ne bi prav nič koristilo, če bi si mali Heinz Peter izbral n. pr. film, v katerem nastopa Heinz Rühmann v glavnih vlogah. Kako naj bi očem še zagleda kakšna očetrovšva beseda, če bi sinko videl in slišal, kako se občinstvo smeje njegovemu očetu in ga prav nič resno ne upošteva...

Ako priđe nemajavien v umetniški dom Harlanovih, se ti prav lahko primeri, da se ti zapodi pred noge živahni Kristian sinko režiserja Harlana in njegove žene Kristine Söderbaumove. Prav nobeno vprašanje ni, kdo je v tej hiši poglavitna oseba. Prof. sorrežiser Vid Harlan? Ali Kristina Harlan-Söderbaum? Niče od teh dveh, čemu? oni tretji mali porednež: Kristijan Harlan.

Problem vzgoje otrok je sicer povsod isti, le da morajo filmski igralci še prav posebno paziti, da njihov natebudni naraćkaj ne zaido prezgodaj na skrivna potaa. Kaj naj poreče na primer Willy Fritsch svojemu Mihaelu ali Karl Ludwig Diehl svoji hćterici Karu, če bi videla očeta na platnu, kako objema mesto mamice tujo žensko...?

Dunajski komik Scholz, nekoć ljubljeneec avstrijske prestolnice, je svojim otrokom najstrože prepovedal obisk njegovih predstav.

Zakonci Paula Wessely — Atilia Höbiger, Heil Finkenzerber — Willy Dörm. Lotte Koch — Ernst Kippstein, Käthe Haack — Heinrich Schroth imajo otroke, ki majo že od svojega rojstva kar najboljšo odgojo filma. Kmalu bomo videli v filmu skupaj nastopiti mati in hći: Käthe Haack in

Hannelore Schroth. V nekem drugem filmu pa nastopa Olga Cehova in njena hćerica Ada.

Heinrich George

Kakor većina velikih igralcev, tako tudi Heinrich George spoćtko ni imel lahkega stališća. Najprej je moral zmrčiti odpor staršev. Njegov oče, bivši pomorski častnik, ni bil nič kaj posebno navdušen nad igralskimi ambicijami svojega sina. Mladí Heinrich je kmalu zapustil rodno mesto Stettin in se podal v svet s trehubom za kruhom.

V Brombergu in Kolbergu si je z manjšimi vlogami na tamkajšnjih gledališčih služil skromen kruhek. Nadaljnji angažman je preprićila prva svetovna vojna, katere se je udeležil kot pionir. Ko je bil ranjen in s tem nesposoben za vojaško službo je šel na gledališče v Dresden. Po kratki medigril na dunajskem Burgtheatru je končno našel v Berlinu svoje pravo tirišće.

Širok je okvir Georgejeve predstavljanje umeinosti. Orgle zvenijo iz prs tega moćca, kadar zaigra na vse registre. Ni čuda, da je tudi pri filmu postal tako naglo upoštevan in priljubljen. Spomni mo se na njegovega »Poštarija« ali na vogo zveztega sluga v filmu »Urodas«, ki je v pretekli sezoni tolkel vse rekorde, kajti v Ljubljani dotlej še ni bilo filma, ki bi bil mesec dni nepretrgoma na sporednu enega kinematografa. Pa tudi iz filma »Zagovornik ima besedo« nam je še v prav živem spominu. Njegova najnovejša filmska stvaritev je vloga kolberškega župana v barvnem večdelnem »Kolberg«, katerega zaenkrat v Ljubljani še ne bomo videli. Pač pa je te dni na sporednu film »Gospa Sylvana« v katerem igra Heinrich George moćko glavno vlogo.

Moški in ženski tip v pisavi se pogosto prelivata

Dušeslovci navadno ne verjamejo radi grafologom, da znajo razloćevati ženski rokopol od moškega. Zato preizkušajo to za njimi, a jim morajo dati prav. Preizkuša se to tako, da zberejo več sto kuvert oloplastnih pisem ali pa si da kdo napisati list stavek od skupine moških in žensk, potem pa označi rokopol s številkami in jih predloži nepoućenim ljudem, da odloćijo, kaj je pisal moški in kaj ženska. Potem pa predloži iste rokopolse grafologu in primerja odštetek pamot grafologa. Tako spozna, ali je grafolog uganil bolje oti navadnega človeka in ali se sploh da tu z verjetnostjo ugibat.

Na čem temelji razlikovanje med oboima pisavama, je preućil prof. Middleton in opisal svoje izsledke. Izbral je 12 studentov in 12 študentk in jim dal napisati na listke isti stavek. Navoćil jim je, naj pišejo hitro in površno, češ da gre za polizku, ni jim pa povedal, za kakšen. Vsi so pisali z enakimi perest. Listke študentk je drugaće označil kakor listke štulentk. Potem je pa napisal 100 študentov in 100 študentk naj pogledajo listke in uganajo, ali jih je pisala moška ali ženska roka. Studente so prav uganili v 59,3 odstotka, študentke pa v 66,3 odstotka. Tudi Middleton je torej potrdil, da se ta razloćiti ženska pisava od moške samo približno. Iz tega pa sledi, da obstajajo nekakšni znaki moške in ženske roke, ki so v zvezi s spolom. Te znake je profesor Middleton iskal, ko je izpraševal študente in študentke, kaj jih je vodilo pri ućibanju, ali je pisava moška ali ženska. Najpogostejše odgovore je združil v 10 pravil, glasećih se:

1. Ženska piše čistje.
2. Ženska piše počasneje in pravilneje.
3. Ženska piše navadno lepo.
4. Moški radi nadomeščajo piko nad i s črtico.
5. Če piše moški dobro, piše skoro popolno.
6. Moški piše z večjimi črkami kakor ženska.
7. Nazaj nagnjene črke ali pisane tako, kakor bi bile tiskane, pripadajo pogosteje ženski.
8. Obrnjeni e označuje pogosteje žensko.
9. Ženski rokopol se čita navadno laže od moškega.
10. Moški bolj pritiska pero kakor ženska.

Pa še do enega zaključka je prišel Middleton: da se namreć moški in ženski tip v pisavi zelo pogosto srećavata in celo

preliva drug v drugega, tako da so moški, ki pišejo z žensko roko, in ženske, ki pišejo z moško roko. To je pa že moćno v zvezi z vauz. Ženske, pisce z moško roko, zive navadno književniško ali poklicno življenje ali pa so izredno izkušene in stare. Nasprotno so pa z žensko roko pisali moćki najvećkrat učitelji ali pa morajo kako drugaće paziti na svojo roko.

Opićji kralj

O tem smo brali v nekem prirodoslovnem mesećniku: Opićjeva kralja si niso zmislili niti potopci. Imla ga vsak opićji krog. Za »kralja« imajo najmoćnejši poedinec, ki zmaga v medsebojnih bojih in potem tiranizira slabše člane. Saj opažamo tudi pri nas pri jelenjadi, smjadi in drugi večji divjadi, da obvarla posamezne črede najmoćnejši samec, k nato v svojem »šarumu« nikakor ne trpi tekmecev. Opićji kralji pa so še posebno hudi.

Tudi v ujetištvu se v vsaki opićji trumi polasti vlade najmoćnejši opićji kralj in prav tu lahko opažujemo, kdaj svojo družino najbolj tiranizira: ko dobivajo opićje živčev v svobodu prirodi se vse živali vržejo na hrano in vauka se skuša čim bolj nabasati. Drugaće je to v ujetištvu. Tu, kjer je hrana omejena in kjer ni zmeraj na razpologo, se opićje najprej stincoje v kot in čakajo, da se nažre gospod poveljav. Če pa njega odstranijo, vidimo pri daniuri hrane isti prizor kakor znan v naravi. Toda kmalu se ponovi stara igra. Tudi zdaj nastane sloviti prepir za hrano in se pokaže kateri samec je najmoćnejši. Leta potem tiranizira ostale.

Pri opićjem rodu je zanimivo, da se včas pojavijo opićji kralji, ki je mnogo slabjeji od poveljavja, vendar ga poveljav trpi poleg sebe. Gre za šbkega poedince, ki se ne udeležejo bojev in skupnih pohodov ostalih opić. Poveljav mu kaže svojo naklonjenost do tolike mere, da postane slabši na vse zadnje kar predrzen nasproti njemu. Ko pa se je v svoji drznosti udeležil boja med ostalimi opićami, ali če zlasti, če je zapeljal kakšno opićo, ki je poveljavju posebno pri srcu, da neizprosno zadene poveljavjeva nemošć Hrust postopa z njim kakor z vsemi ostalimi, našene ga iz družbe.

ZAKON

Nevesta: »Papa mi je obljubil, da bo kril polovico najinih izdatkov.«
Zenin: »To je inenitno! Zdej moramo pa najti še nekoga, ki bo nama kril drugo polovico...«

126 Novice 1897, 13.
127 Novice 1884, 14.
128 Novice 1885, 11.
129 Novice 1888, 36: »Ravno pred tednom dne 29. avgusta, ko smo imeli še sprejeti v »Novice« zadnje novice, došla nam je uradna vest, da za dež. gl. Kranjske imenovan g. dr. Poklukar. Naj nam naš čitatelj ne zamerijo, da nismo te novice naznanili še pred tednom, skoravno bi bili to mogli storiti prvi med vsemi ljubljanskimi listi.«

130 Novice 1897, 51.
131 Novice 1885, 10. K zemljevidu bojišća v egiptovskem Sudanu.

Socialno obzornje

Grenak je kotičkarjev kruh

O tem ste že najbrž dostikrat brali, silšali ali morda celo na lastni koži preizkusili, kako grenak in skopo rezan je najčesče kotičkarjev kruh. Saj je tako na sveto bilo in bo, dokler si sam gospodar, se ti življenje prijazen smehljiva in oni, ki so odvisni od tebe, so s teboj prijazni, uslužni in dobri. Čim pa izročiš vajeti nekemu drugemu v roke in čeprav je morda to tvoj roditelj, se vse kar naenkrat predrugači. Vsa tvoja veljava in ugled izginejo kar čez noč. V hiši ne pomeniš več, kakor star obrabljen kos pohištva, ki je povsod v naporu in so ga zato pomaknili nekaj v najtemnejši kot.

Kar naenkrat se zgodi, da te celo rodni otroci več ne razumejo. Vsaka sled sinovske ljubezni, udanosti in spoštovanja ali celo pokorščine izgine; hladni in strogi postanejo v občejanju s teboj in to dostikrat celo bolj, kakor pa tuj ljudje. Oh, kako velika in skeleča bolečina je to za ljubeče očtovoško ali materino srce. Prično se očitki zdaj tu zdaj tam, mala nesoglasja, ki se končno razrasejo v velike, resne nesporazume. Kotičkarji ne razume več svojih otrok in oni ne razumejo njega. Iz jeze in prepirov se rodi sovraštvo, ki često privede celo do zločinov in do prelivanja rodne krvi.

TUDI OSTARELEM MEŠANOM SE NE GODI BOLJE

Tudi ostarelem mešanom se ne godi dosti bolje. Ko otroci odrastejo, si osnujejo svoje domove in družine. Starši ostanejo sami. Onemogli in zapuščen samotarjajo kje v mestnih podstrešnicah in biti morajo veseli, če se jih od časa do časa spomni kateri od otrok in jih mimogrede obišče. Zelo redke so družine, kjer bi v mirnem, srečnem sožitju živeli odrasli otroci s svojimi ostarelimi starši. Če imata oče ali mati pokojnino in je še toliko pri moči, da lahko pomaga pri domačih delih, ga otroci v svoji družini še nekako trpe, vendar pa ne bi mogli reči, da je njihovo življenje zadovoljno in srečno. Menda je tako stara kakor svet prislovica o sitnih taščah. Koliko napak jim je prisodilo krivico človeško mnenje, kakor, da se sploh niso navadili ljudje, ampak posebi stvorili, sestavljen iz sanjih možnosti in nemogočih slabih lastnosti.

Koliko ostarelih mešanov živi ločeno od svojih otrok, zato, ker se z njimi ne razumejo. Prepričani so skrbi in neži čisto tujih ljudi, ki jih dostikrat trpe le zaradi gumnih koristi, ki jih imajo in pričakujejo od njih. Kako zapuščen in sami so takšni stromak, kadar zbole. Tudi ljudje postanejo zanje taktik trikrat bolj tuji. Za vsak kozarec vode ali toplo opeko jih je treba po desetak prositi. Končno siromakom ne preostane drugega, kakor bolnišnica ali hiralnica, ki pa se je mnogi ostareli ljudje hudo boje, ker so mnenja, da od tam zanje ni več poti nazaj v življenje.

LJUBLJANSKA MESTNA OBČINA LAJSA GORJE

V Ljubljani imamo tri zavode za ostarele in onemogle. Tu je predvsem Mestno zavetišče za onemogle v Japljevi ulici, za katerega skrbi in ga vzdržuje mestna občina Ljubljanska. Kako vzorna je ta njena skrb, je razvidno iz odobrenega obširnega proračuna za tekoče leto, o katerem smo nedavno podrobneje poročali. Poleg te ustanove je ostarelim in onemoglim namenjeno še zavetišče sv. Jožefa na Vidovdanskem prostoru, ki skrbi predvsem za ostarele onemogle in bojne deželane, ki jih oskrbuje občina, ter končno zasebna ustanova za ostarele gospe v Jožefišču na Poljanski cesti.

Vse te ustanove so lepo urejene in vzorno oskrbovane, imajo pa eno veliko napako: premajhne so. Ljubljana raste. Iz leta v leto se veča število njenih prebivalcev in po vojni se bo nevedno še povečalo. Vedno česče se dogaja, da stari in onemogli zaman trkajo na vrata teh človekoljubnih ustanov, ki jih ne morejo sprejeti, ker so prenapolnjene. Zato bi bilo prav, da že zdaj pomislimo, kako živo potreben bi nam bil nov moderen azil za ostarele in onemogle, ki bi bil predvsem zadosti prostoren, da bi pod svoj gostoljubni krov lahko sprejel vse, ki bi v stiski in potrebi potrkali na njegova vrata.

URESNICENJE SELE PO VOJNI

Po sedanjih vojni, ko bo naše življenje spet steklo po mirni strugi normalnih razmer in bomo začeli spet graditi in urediti življenje, kar bodo od nas zahtevalo razmerje in čas, ne bo smela manjkati med drugimi važnimi socialnimi prenovami in ureditvami, ki naj bi tvorile trden temelj srečnejši bodočnosti naših potomec, tudi ureditev razmeram in potrebam ustrežajočega doma za ostarele in onemogle.

To naj bi bil azil z vsimi modernimi pridobitvami, ki bi svojim varovancem popolnoma nadomestil pravi dom. K realizaciji tega načrta naj bi se pritegnilo čim več ljudi, ki bi s svojimi zamisli in dognanji pripomogli, da bi zasnova res polno uspela. Zavedati se moramo, da starost nikomur ne uide, zato bi bila zgraditev toplega prostornega doma za ostarele koristna pridobitev za nas vse.

Najprimernejši prostor za takšen dom bi bil

bil kje v lepi mestni okolici. Podobno, kakor so na Češkoslovaškem v bližini Prage urejeni sodobni domovi za onemogle in ostarele, naj bi tudi ta obsegal skupek manjših in našim narodnem slogu zgrajenih hišic, obdanih od parka in vrtov, kar je dosti toplejše in podobnejše pravemu domu, kakor pa velika toska skupna zgradba. V tem domu, ki naj bi bil res pravi dom za vse, za ostarele meščane in za deželane, kotičkarje, ki se ne razumejo s svojimi otroci, bi imeli samoumevno tudi lastno ekonomijo, pri kateri bi oskrbovanci tudi sami po lastnih močeh in zmožnostih izdelovali. Gojili bi čebele in rože, obdelovali vrt in pomagali pri poljskih in gospodarskih delih. Za tiste pa, ki takšnemu delu ne bi bili kos, naj bi bila na razpolago knjižnica, čitalnica in glasbena soba. V domu ne bi smela manjkati tudi gledališka dvorana, kjer bi od časa do časa gostovala igralske družine in pevci. Pa tudi varo-

vanci sami naj bi imeli na razpolago različna glasbila, da bi si z domačimi zabavnimi večeri krajšali čas in vedrili stara leta.

ČAS IN SREDSTVA

Za uresničenje tega načrta bi predvsem potrebovali dovolj časa. Na Češkoslovaškem je bila potrebna čela delovna desetletka, da so zrasli iz tal sloveci in moderno urejeni praški domovi za ostarele in onemogle. Morda bi tudi pri nas potrebovali desetletko, da bi nam zamisel res uspela in predvsem, da bi medtem zbrali za njeno uresničenje dovolj sredstev. Da, sredstva? Kje bomo dobili primeren kapital za takšno širokopotezno akcijo? Predvsem bi morala pomagati država, potem pa bi morali pritegniti naše pridobitnike ter vojne običnarje, ki bodo po končani vojni sedeli na kupih lahko prislužnega denarja, končno pa bomo nekaj prispevali tudi mi sami.

Sodobna ljubljana

Ljudje v tramvaju

O našem tramvaju se je pri nas že veliko pisalo, toliko, da bi s temi članki, kritikam in slasospevi lahko tkalovi več kilometrov dolgo čisto. Naš ljub. dobri, težko pričakovani prijatelji tramvaj pa je vsej tej občini posrnji nakljud ostal prav tak, kakršen je bil. Niti za trohico se ni spremenil ne v svoji zunanosti, niti v svoji notranosti. Vsa njega dejanja in nehanja so ostala ista. Ne, o tem ne mislim pisati. Bodite brez skrbi. Tudi ne mislim pisati o naših tramvajskih sprovodnikih in voznikih, ki so s tramvajstvi potniki zadnji čas dostikrat v bojnem stanju. To bočno stante postane posebno kritično in napeto dopolnje okolje pol desetih in pol desetih od tretje do četrte ure, ko se ukine tok za tramvajsko vozno. Nekateri tramvajski vozniki imajo ure, ki močno prehitujejo. Da, dostikrat so prehitre za debele črti ure. In potem se tramvaj kar na lepem ustavi, morda ste komaj vstopili in plačali vozno, ko zagrmijo voznikov glas: »Gospoda, izstopite prosim, vozne je konec.« In morda izstopite, hočeš nečeš, sredi poti v brozo in dež in ti ne preostane drugega, kakor da se miho oziraš za drugimi tramvaj, kjer imajo vozniki pravilneje uravnane ure in še vedno prevladajo srečne potnike. — Toda ne razburjajte se, dragi moji, o tem ne mislim pisati. Ne, ne. Saj morda imajo tudi tramvajski uslužbenci svoje globlje vzroke zato, da jim zadnji čas ure tako prehitujejo in da se včasih izpozabiho ter se zmebe, kakšne posebno robate in kosmate na račun potnikov. Če je tako, potem je človeška in bratska dolžnost, da jim pomagamo prenašati njihove težave in slabo voljo, kar tudi stermno, hočeš nečeš, ko nehačimo po blatni cesti. Toda, ne mislim pisati o tem.

Tudi ne mislim pisati o tramvajskih sprovodnikih, ki so kakor rable pomladne sapice zavele v težko, z električno nabito ozračje naših tramvajev. Zdjaj sprovodnik ni več. Čemu bi torej še pisali o njih. Ali naj jim morda napišem nekrológ? O ne, Tisto pa ne! Sprogovoriti mislim o nas, o srečnih tramvajških potnikih, ki nas sprovodnik, kadar so posebno slabo razpoloženi, sami pri sebi, včasih pa tudi glasno, ljubeznivo mnenjeje sodno. Ta naziv, na usesa povedano, bi včasih lahko kar mirno spravili v žep, kakor poštno priložen denar. Toda bonton, prosim vas. Treba je pomisliti na bonton.

Kakšni smo torej tramvajški potniki? Po zunanosti smo zelo različni. Tudi stari in mladi. Razlikujejo se končno tudi po obleki. Nekateri nosijo še prava krzna, ki diše še po pravem naftalinu, drugi pa imajo smejljivo zakrpane ali pa desetakrat prenarajene plašče. Toda vsi smo enaki v tem, da smo vsi tramvajški potniki. Vsi potrebujemo čakamo na tramvaj, če treba tudi po pol ure. In ko končno draži zeleni voz slovesno privozi na postajo, imamo vsi eno in isto željo: da bi vstopili prvi. Ta želja je pa neizpolnliva za vse, zato nam ne kaže drugega, kakor da se vsi, enočlano in enočlano razburimo. Ko smo v vozu in si lahko počitno oddahnemo, šele spet najdemo samega sebe, ali uradno povedano: svojo individualno noto.

Gospod Trebuhač, ki je mimogrede v Dajdamu pogledal dvema steklenicama v dno, se samemu sebi zdi neznanaka velična. Prepričan je, da je rojen govornik in, da so ljudje v tramvaju samo zato, da ga poslušajo. O kako duhovito zna govoriti! Čeprav so teme njegovih govorov zelo različne. In spirajo ga namreč potniki sami. Na primer tistile možak, ki sedi tam nasproti, menda je delavec ali kaj. Ho, kakšne smešne staromodne brke ima. Gospod Trebuhač ne more močati.

Ho, vi ste pa gotovo v sorodu s hunskim kraljem Atlio, ko imate takšne mustače, hoho! Seveda nagovorjenemu takšno sorodstvo ni nič všeč, kakor tudi to ne, da ga zdaj vsi gledajo, toda Trebuhača in njegov jezik pozna, pa raje modro molči.

Trebuhač je pa že našel hvalježno temo za pogovor:

»Gospodična, kar brez skrbi se stisnite k meni, saj sem še mlad in vroč.« Pravi dekletu, ki v gneči stoji ob njem. »da, da, le bliže, le, ne bom ženj nič povedal. O, moja stara, kolikokrat sem jo že nalagal. Ona vse verjame. Če ji pokažem belo in rdečo to je črno, pa mi bo sveto verjela, hohoho!«

Gospa Nervoznica pa ni z ničemer zadovoljna. Če mora stati v tramvaju v gneči, oh, to je hudo. Ona je prepričana, da so vsi ljudje okrog nje njimi zakleti sovražniki, ki ji žele samo hudo.

»Oh, gospod« tiska z drobnim sitnim glasom, »kako se naslanjate name, sram vas bodi.«

»In vi tukaj, kaj se tako private, saj me boste zmečkali. Naa, zdaj ste mi pa še na nogo stopili auu, saj niste več ljudje, ampak žvina.«

Tri postaje preden misli izstopiti, se gospa Nervoznica, že prevrta k izhodu, z ostrimi komolci sije na desno in levo ter stari: »Prosim, prosim, dajte mi vendar prostor.« Ko se prinejo do vrat, obstoji pri njih kakor lovčoj brez in se ne umakne tretim, ki morajo prog izstopiti. Treba jo je nasilno odriniti vstran, tedaj na spet zastoka z visokim jokavim glasom: »Uh, kakšni ste, saj ste res prave žvine, zato je pa tako hudo na svetlu!«

S tramvajem se seveda vozijo tudi dekletca. In kjer je več deklet skupaj tam je tudi kopicca sladkih deklinskih skrivnosti, ki jih o treba takoj in vse naenkrat razpovedati druga drugi.

»Si ga res videla?« — »Koga?« — »Mirana?« — »Seveda, pomislj, pšš pšš...« — »Hihhihihihi!« — »Hahahaha!« — »Hhhihihihi!«

»Ojej, zdaj smo se predalec zapeljale. Puncice brž dol. Malo prostora prosim. Ojci, moj želedec. No, Mira, Sonja, Tončka, ti menoj, ko bomo spodaj, bom še nekaj povedala.«

»Čre.« — »Počakajte, no, me gremo del.« — Mira, Sonja in Tončka se drinjajo iz enega konca voza na drug konec proti izhodu: hihhihi. Tramvaj čaka. Ljudje čakajo. Godrnjajo. Nekdo se obrne:

»Kaj niste prej vedele, da boste morale izstopiti?«

»Ne, mislile smo, da bomo preročile na tramvaju, hihhihi zabrusi Tončka.«

Tudi vneti čitatelji so pogosti med tramvajskimi potniki. Oni vedno nosijo s seboj knjigo ali pa vsaj čenčk. Čim so v tramvaju, odprejo knjigo ali pa razgledajo časnik.

Jurij Ziga:

Dojenčkove meditacije

Sanatorij, 17. nov. 1944.

Jaz, dojenčica Jana, sem zagledala nič sveta (tako se pač reče, čeprav zdaj še ni nič vidim) dne sedemnajstega novembra vojnega leta štirinastidesetega ob osmih zvečer v sanatoriju v glavnem mestu naše dežele kot majhno dete in čisto novo. (Opustite — je menda že tak običaj, do svoj vsaj, pravijo, so se tu vsi rodili tako čisto brez vsega, razen lanskega leta 17. junija tu rojenega našega tovariša Aleša, ki je prišel z lepo rdečo pentljo v laseh na svet; ampak to je seveda bilo izjemna, pa še glede tega primera hudobni jeziki trdijo, da je Aleševa mamica s slinam navdušenju nad njegovimi lepimi kodri takoj ob rojstvu privzela pentljo v lase, toda jaz tega ne verjamem. Zakaj neki se ne bi eden izmed nas rodil s pentljo — saj na vse zadnje nisimo tako od muhi!) Rodila sem se kot počrte (Kranjci bi rekli: punčka — ampak, ali ne zveni to zoprne?), kar je povzročilo strašen poplah, kajti vsi so pričakovali smrkavca — fantalina (fej!) to je okus?) in je bilo vse po starem običaju pripravljeno v modri barvi. Predstavljajte si zdaj to blamažo in pa stroške z nabavo novih stvari v rožni barvi, kakor se za pozreta spodobil! Jaz sama sem se z maminiimi prijateljicami vred škodoželjno smejala, zakaj kaj pa je možko novorojenče več vredno kakor me pozrčala, kakor se reče po štajersko deklicam. Fanté, moj sosed, n. pr. je tako zaspané, da ga je treba pri menaže po podplatih žgečkati, da sploh požira (medtem si, ker tako piše predolgo traja, njegova mamica s tistim »Brrr — aparatom« kodra lase.) Kakor rečeno, poplah je bil spričo moje »dekliskost« gromozanski. Moja mamica se je šele potem pomirila, ko jo je doktor-zdravnik pičil z dolgo iglo, da je pri priči zasopala. Tudi stara mama se je ob objavi mojega rojstva krepko raztutila. Nazadnje so žalostno zakajale še Sirene. (Sirene so — éé kdo ne ve — hudobna bitja, ki so svoj čas samo v grških vodah zvaljeje junake v pogubo; zdaj so se pa razmožile po vsem svetu in zvaljajo ljudi v podzemlje.) Mislim pa, da bi jim zaradi mene res ne bilo treba jokati in s tem dajati potuho mamici in stari mami; kaj jih končno briga, ali sem počrta ali fant. Sploh je vse to emerjenja velika nesramnost!

Po mojem sem kot počrte dosti več vred-

saj bo zgradba modernega doma za onemogle morda nekó koristna in potrebna tudi nam. K vzdrževanju pa bi nekaj pripomogli potem tudi varovanci sami s svojimi pokojninami, rentami, podeželski pa z enkratnim zneskom, ki bi ga plačali sami ali bi ga zanje vplačali sorodniki pri vstopu v zavod. Samoumevno pa bi bil v domu tudi toplej prostorček za obubožane ostarele meščane in deželane, ki se ne bi mogli oskrbovati z lastnimi dohodki, pa bi zanje skrbela mestna občina in druge človekoljubne ustanove.

USTANOVA, NA KATERO BI BILI LAHKO PONOSNI

Tako bi bila našim ostarelim in onemoglim olajšana in olepšana pozna leta njihovega življenja. Marsikomu bi bila tudi podaljšana. Prihranjena bi jim bila zavest, ki je dandanes zanje tako grenka in boleča, da so odveč na svetu. V svojem novem prostornem domu, ki bi bil v resnici dom, bi enaki med enakimi živeli in se izživljali po svoje mirno in srečno, odmaknjeni od mladih in njihovih skrbi in težej ter od vsega nervoznega vrvenja modernega sveta, ki ga onemoglim in ostarelim več ne morejo tako dohajati in dohitevi. Mi pa bi bili bogatejši za ustanovo, na katero bi bili lahko upravičeno ponosni — is.

Pičla bera

Oh, moj Gospod, kako so težki časi, na bralca nihče več se ne ozira, nihče mu duhoviti ne razdira, odkar so v časti pisel dolgočasi.

To, kar nam danes feljtonist klovasi, humorja in duha je pičila bera, pod črto vrste in ločila zbirala ter redke bralce z njimi dolgočasi.

S plehkobo plevo ta in oni meša v podlistkih tolstih brez soli in sloga. Na polju tem Florjanova dolina

peresarja okretnega pogrša, odkar si zvalil k sebi Fridolina in nam Zlebir po svoje več ne zboga.

natakjeno odgovori: »Ne sesalca za prah, temveč razprašilnik mi kupi!« Na godovni dan je pozorni mož res prinesel domov imenitno svetlo reč. Vsa vesela, da bo z aparatom brez muke posrkala vse prah, je žena tisto stvar pogrnala v tek — a glej ga šmenta! — namestu da bi aparat prah vseval in zbiral, ga je razprševal. Vsa soba ga je bila polna. Jasno — vsa besna je žena planila na moža češ, kaj ji je prinesel! »Razprašilnik! Kakor si želela, je s čisto vestjo rekel on. »Hotela sem sesalca za prah,« je kričala žena. »Rekla si, da hočeš razprašilnik.« je trdil mož. Beseda je dala besedo. Nazadnje je on v jezi razbil aparat na ženi. Zaradi težke poškodbe je romal v zapor, žena v bolnišnico in otroci so ostali brez očeta in mame. Če bi se ta mož — literarni kritik — rodil kot deklica, bi vedel, kaj se pravi prah sesati in prah razprševati, pa ne bi bilo nesreče.

Iz vseh teh razlogov, mislim, je moj očka zadovoljen z menoj-pogretom. Vem, da si me je želel, čeprav tega noče priznati. Sem zato tako dobre volje (kadar nisem lačna, lačna pa sem pogostokrat), vsi drugi s sirenami vred pa se naj zastražen pozreča kar emerjo. (Nekaj bi rekla, pa se za dojenčico menda ne spodobi.) Pravijo, da so takile novorojenčki vsi grdi, jaz pa menda nisem tako zelo. Stara mama je celo trdila, da sem lepa; tudi mamica je rekla, da nisem tako »hudo grda«. Mamičine prijateljice pravijo, da sem srčkana (imam jih na sumu, da si v resnici mislijo: »uh, kako je grda.«) Moj očka je rekel, da imam širok in grd nosok, ko pa mu je nekdo rekel, da je njegovemu podobna, ni nič več trdil, da je grd. Oh, ta očka!

Po porodni ceremoniji in okopanju so me dali v skupno sobo, kjer je bilo že šestnajst nageev. Ti so po vzhledu odraslega naroda imeli baš protestno zborovanje in so vsi kričali drug preko drugega, nikanor pa se niso mogli zediniti, proti čemu bi protestirali. Do dejanskega spopada ni prišlo, ker ima vsak dojenček svoj strago ločen življenjski prostor z nevtralnimi posodi, kjer gospodarji vsemogočni narod behih sester, (ki je pa tako za luno, da niti ne razume našega jezika in smatra zborovanje za kolektivni jok.)

Zborovanje je prekinil narod behih sester, ki je vdril k nam in moje tovariše raznesel po sobah k »menazič«. Mene so pa kar pustili, češ da sem premajhena, (bojim se zato, da bo mamica kar sama pojedla piško, ki jo je obljubil striček.) Ker sem razgrajala, so me hoteli podkupiti z dudo (fej! že kar zdaj začenjam s korupcijo), kar sem ogorčeno odklonila. Naše mamičine imajo sicer tudi dudo, ampak te so lepo rdeče, pa jih mamičice vseeno ne vtikajo v usta, nego z njimi samo malo podrgnejo ustnice; menda je to zdravo, ker so usta potem tako rdeča.

Zdjaj bom pa kar zaspana in bom ta svoj dnevnik nadaljevala jutri. Samo še to: Nebrama se bo kdo obrngnil ob to, da pišem jaz, dojenčica, dnevnik — toda éé se v pravljicah lahko razgovarjajo živali in filozofirajo, lahko tudi mi, dojenčki, meditiramo in pišemo, ko danes piše povesti in drame, romane in pravljice éé vsak drugi, éé je poklican ali ne poklican.

Lepo priznanje domačemu detu

Na letošnjem Miklavževem semnju na Kongresnem trgu so bili napradaj tudi Miklavži in parklji, kakor se za tradicijo spodobi. Miklavži so bili izdelani lično in verno po izročilu naših prednikov, kakor so si tamišljali tega radodarnega in popularnega svetnika. Ti izdelki so bili kustosona našega Narodnega muzeja g. dr. Rajku Ložarju tako všeč, da je kupil enega Miklavža s parkljem za naš Narodni muzej, kar je vsakomur lepo priznanje za izdelovalca teh ljubkih igrač. Miklavže in parklje je izdelal g. Ruđi Oražem z Gline.

Osebne novice

V cerkvi Marijinega oznanjenja sta se v nedavno populine poročila gosp. Janez Marn, zasebni uradnik, in gdč. Miška Vidrajs, zasebna uradnica. — V cerkvi Sv. Jakobova sta se poročila g. dr. Josif Vlačh, odvetniški koncipijent, in gdč. Angela Gnjezda sodna uradnica. — 13. decembra je praznovaj upokojenj vodja tržne straže g. Ivan Pavlin č svojo sedemdesetletnico. — Na ljubljanski univerzi je 9. t. m. promoviral za inženjerja gradbene stroke g. Lojze Budnar.

dr. Francetu Prášernu

Ah, kje France, so Tvojih pesmi leta in kje bogate Tvoje setve čas? Zakaj je pesni Tvojih čustva sveto prekinil Ti prezgodnje smrti glas?

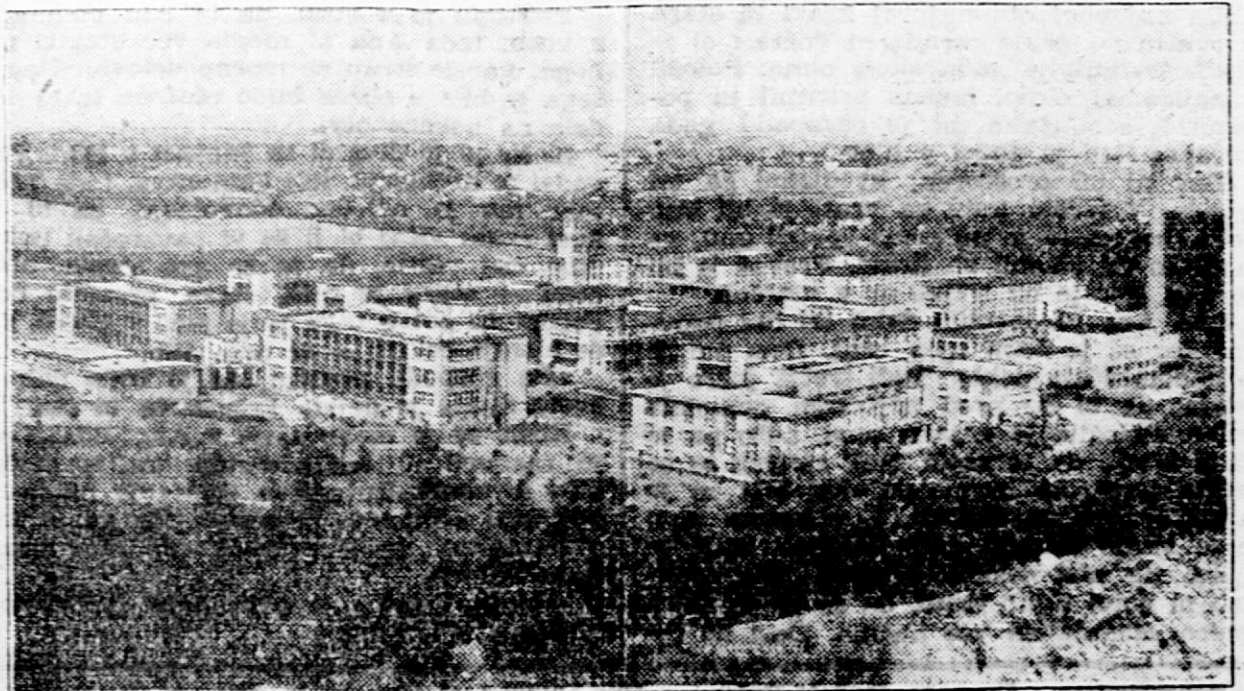
Srce je strdlo, več se ne razcveta, odšel pregodno si, France, od nas. Nesmrtnih pozelj ni več očeta — ostal je le bogat Tvoj žitni klas!

Na ustnih Tvojih smeh Ti je zamrl. V naročju matere slovenske in Triglavu počivaš mirno, tiho. Nisi umrl!

Ljubomir I. Masle

PRI VRAZARICI

Vražarica: »Vidim lepega, mladega gospoda... črnega.«
Gospodična: »Toda vendar on ima vendar pšenične lase...«
Vražarica: »Da, da, črno obleden je, pšenične lase ima...«

Domovi za ostarele pri Pragi

O tem n onem „Imej v časti usodo!“

Napis na spominski plošči, ki so jo vziali v temeljni kamen knežjega dvorca, najlepšega poslopja stare Ljubljane

Naši umetnostni zgodovinarji so že večkrat obžalovali, da je Ljubljana izgubila ob potresi svoje najlepše poslopje, tako imenovani knežji dvorec. Mnogi trdijo, da so po potresu povsem brez potrebe podirli krasnino stavbo, češ, da ni bila tako zelo poškodovana ter bi jo lahko popravili. Če smemo verjeti poznavalcem tedanjih razmer, moramo priznati, da so gospodje, ki so odločili o usodi razpokanih stavb ob potresu, zelo malo spoštovali knežji dvorec kot arhitektonsko umetnino, a pokazali tudi niso dovolj spoštovanja do njegove zgodovine.

Ko so februarja 1937 na kraju nekdanjega knežjega dvorca začeli kopati temelje za palačo vseučiliške knjižnice, so odkrili spominsko ploščo, ki je bila vziata v temelje dvorca. Ta plošča je odkrila letnico zidanja knežjega dvorca. Dotlej so se zgodovinarji motili o tej letnici. Zgodovinar Vrhnovec je sodil, da so dvorec sezidali leta 1642. Tistega leta je Turjačan v resnici potreboval mnogo opeke kakor kažejo zapiski, toda količina, ki jo je tedaj porabil, ni vendar ne bila zadostna za tako veliko poslopje.

Knežji dvorec je zidal 55. kranjski deželni glavar Wolfgang Engelbrecht graf Turjaški, Auersperger. Poslopje je dobilo ime knežji dvorec. Po splošni sodbi je bilo največja in najlepša ljubljanska stavba, tako da bi tudi zdaj bila največji okras stare Ljubljane. Ko so poslopje podirli leta 1895, niso razkopali temeljev, zato niso našli spominske plošče. Zemljišče je ostalo okrog 40 let prazno.

Toda četudi bi pri podiranju knežjega dvorca našli spominsko ploščo, bi ne razumeli opomina v napisu. Opomin v napisu zveni kot graja, da so podirli knežji dvorec. Stavbni gospodar pa ni nameraval v napisu v spominski plošči opominjati prihodnjih rodov, naj spoštoujejo, kar je ustvaril on. Toda kdo bi dogledal zakonitost usodnih dogajanj, ko vemo še tako malo o vzrokih in posledicah?

Spominska plošča, ki je bila vziata približno podgri meter globoko v zemlji, je srebrna, 17,7 cm dolga in 9,4 cm široka. Debela je približno pet milimetrov. Pozlačena je bila z 22 karatnim zlatom. Plošča ima napis na obeh straneh. Na prvi strani je ime stavbnega gospodarja z vsemi njegovimi častnimi naslovi. Napis je nemški. Na koncu imena Turjaškega je povedano na drugi strani plošče, da je Turjaški začel zidati poslopje v božjem imenu 20. aprila 1660. Na drugi strani plošče je pod napisom grb Turjaškega, pod njim pa rek v latinščini:

FORTUNAM REVERENTER HABE
Imej v časti, spoštuje usodo! Ne posmehuj se usodi, človek! Ne poznaš njenih poti in morda jih ne boš nikdar poznal. Usodi se ni mogoče upreti. Usoda se masčuje. Spoštuje usodo!

Možje pa, ki so obsodili knežji dvorec, niso spoštovali usode. Ali ni usoda praznena knežjemu dvorcu? Saj ga vendar potres ni porušil in kar je bilo pokvarjenega, bi lahko popravili.

Ves napis se glasi v prevodu: »Jaz, Wolf, Engelbrecht svete rimske države graf Turjaški in najvišji dedni maršal in najvišji deželni komornik, kakor tudi rimskega cesarskega veličanstva tajni svetovalec, uradni predsednik odbornikov in deželni glavar na Kranjskem, sem to stavbo v božjem imenu začel 20. aprila 1660. — Imej v časti usodo!«

Vidimo torej, da so Turjaški uživali velike časti in opravljali pomembne službe. Dedni deželni maršal in komorniki so bili menda že od l. 1450... kolikor pač smemo verjeti v Valvasorjeve podatke. — W. E. Auersperger, ki je zidal deželni dvorec, je postal deželni glavar l. 1649, kakor sprevidimo iz Valvasorjeve »Slavice«.

Tudi registri o nakupljeni opeki pričajo, da je Turjaški začel zidati svoj dvorec l. 1660, kakor je ugotovil dr. R. Mole (»Kronika« IV, 1937). Tistega leta je mestna opetarna prodala »Njegovi ekselenci gospodu deželnemu glavarju za 1042 fl. 44 kr. razne opeke. Med njo je bilo 67.300 kosov zidakov, 64.000 kosov opeke za oboke, 11.400 kosov celih strešnikov, 400 kosov polovičnih strešnikov itd. Razumljivo pa je, da tako velika stavba ni bila gotova v enem letu in ni čudnega ni, da je Turjaški kupil tudi l. 1661 še večjo količino opeke, in sicer 50.000 zidakov in 47.000 kosov obočene opeke.

Dr. R. Mole misli, da je bilo poslopje leta 1662. najbrž gotovo. Pokrivali so ga pa menda jeseni oktobra 1661, kolikor je pač to mogoče ugotoviti iz listin o prodani opeki.

Povsem zanesljivo pa je, da je bil knežji dvorec sezidan šele po l. 1660, in ne že l. 1642. Tudi nekateri drugi raziskovalci stare Ljubljane so dvomili. Še preden je bila najdena spominska plošča, da bi bil dvorec sezidan že leta 1642. Med starejšimi pisci omenja nastanek knežjega dvorca tudi H. Costa v svojih »Reiseerinnerungen aus Krain« l. 1848., a pravi, da je poslopje sezidal knez Ivan Vajtkard Turjaški leta 1673. Ta trditve je povsem neutemeljena in je nerazumljivo, kako je Costa prišel do nje. Valvasor, ki je omenil, da je bila palača last grofa E. W. Engelbrehta Turjaškega, deželnega glavarja, se pač ni motil. Dr. Mole domneva, da je Costa napravil to napako zaradi tega, ker je bil Ivan Vajtkard prvi knez Turjaški. V dvorec se je preselil l. 1673, po V. Engelbrehtovi smrti. Poslopje je dobilo ime prav za prav po njem, ki je bil prvi knez. Pravišnje čase pa za stavbo najbrž imenovali kot Auerspergerovo palačo, kakor imenujemo še danes sedanje mestno poslopje, kjer je mestni muzej v Gosposki ulici, poleg križevniške cerkve. — F. S.

Juh Avgust:

Kako sem se postaral med stenami

Ni nič druga ura, ko me je zopet poklical in mi rekel: E, kaj hudiča bom to hranil vse te dni; rajši bom kar danes vse pojedel.« Tako se je ta moč spravil nad vse, za vseh šest dni dolocene porcije slanice, ter jih s kruhom vred pometal v želedec. Sedaj sem ga pa še bolj začuden gledal. Občudoval sem namreč pri tem njegov eno ravno majhen apetit. Nato je malo poseled in počival. Razume se, da se je kralju oglašila tudi žena. Nedolgo zatem je vstal, vzel kozarec, šel z njim ven in se »nasmahala« vode. Celo v sobo je prinesel velik kozarec. Oddahnil se je. Toda v popoldanskem urah pa je že letal s ključcem ven in notri. Četudi mlad in neizkušeni sem kmalu uganil, kaj mu je, kam leti in da se bo moč najbrže vsega onega, kar je namestu v šestih dneh v eni dobi uri pojedel — znebil se danes. Jezil se je in je kopal. Jaz pa bi se mu rad smejal, pa se mi je smilil in tudi upal si nisem tega. Pozneje je še večkrat prinesel in razdelil v ponedeljek prineseno »menadžo« za ves teden, vendar mi ni potem več poklical kot priči pri njegovi pojedini. Če je še

kaj vse naenkrat »pofrontale«, ne vem. Ta moč je čez nekaj časa izstopil iz službe. Odsel je Bog ve kam. Nikdar ga nisem več videl. Tudi slisal nisem o njem. Bil je sicer čudak, toda zelo dobra pisarnikarja moč. Zlasti so ga radi imeli kot zapisnikarja. Bil pa so še nekateri drugi zanimivi pisarniško-uradniški tipi. Tako je n. pr. eden izmed njih (Breskvar) naravnost oboževal svojo ljubljeno fajfco. Bil je tedaj že med najstarejšimi. To svojstvo, ki je bila precej dolga, je lepo spoštljivo vzel iz žepa. Zaljubljen ali vsaj prijazno jo je pogledal (zdelo se mi je, kakor da jo je pobožal), spoštljivo nabušal in prav priči svečano in z užitek vkekel. Seveda ni bil pri tem delu brez svojega uradnega posla. Dokler je fajfco žulil, je nekam glasneje, in kar z vidnim zadovoljstvom gibal. »Še meni kot nekadiču je pozneje, ko sem delal za njegovo mizo, lepo dišal tobak te njegove pipice. Ta gospod je bil zelo ljubezljiv in zabaven možiček. Doma je bil menda iz Trnovske pale, kjer so ga skoro vsi poznali. Kaj rad je pel stare zanimive pesmi n. pr. od »feuerberjaz itd., malo

France Ločnar:

V sencu planin

Rutar se je obrnil in dvignil koso. Trenutek sta obstala, kakor dunajski gospod in Martin Krpan. Ob cesti je bila klada bukovih drv. Jernej je skočil h kladi in prijel za metrsko poleno. Tedaj pa je Rutar vzel pot pod nogo in jo ubral, da se je kar kadilo za njim. Košir se je ustrašil kose in je mislil priskočiti očetu na pomoč, a ni bilo potrebno. Na vsa usta se je pričel smejati rekordnemu tečaju in očetovi korajži. Odtlej ni več hodil mimo njih in poživigal, kvečjemu s konjem. Še bolj jih je zasnovževal. Marsikako noč ni zatislil očesa in je preiščeval, česa bi zlega storil vaščanom, posebno Koširjevim. Kakor zli duh je hodil v noči po vasi in kdaj pa kdaj storil kateremu kobil škodo.

»Vaške paglavce in Rutarja naj pokliče Bog k sebi, da bom imel vsaj mir pred njimi,« si je vedno govoril.

France je v Trstu popival v neki zakotni krčmi pozno v noč. Ko se je vračal proti svojemu bormenu prenočišču, mu je nekdo vrnil kamen v glavo s tako silo, da se je onesveštil. Odtlej je bil malce omejen. Nelizerno se je bal kamnja. Ko je vaška mladina zvedela, da se boji kamnja, si ga je često privoščila. France je ob taki priliki začel teči in kriliti z rokama ter kričati: »Lepo vas prostim, samo kamnja ne lučajte, ubili me boste!«

Da je imel mir pred mladino, je šel vedno ležati na pokopališče. Nekoga dne je počival v sencu zvonika. Dobro se je bil prepisal in je že mislil vstati, da bi šel k večerji. Tedaj je pa obstal ko da bi okamenel. Hitri koraki je prišel Rutar na pokopališče.

France se je potuhnil nazaj na ležišče in zagodel: »Še tu nimam miru pred njim,« in ga jel opazovati. Šel je h gomili svoje matere in molče zrl v ovenela vena. Nenadoma pa je dvignil desnico, kakor da bi bil prisegal. Nato je zamahnil z roko in si popravil klobuk. Polglasno je mrmražil odšel. France se je čudil, zakaj je prišel na pokopališče in prisegal. Tisti dan je bil France krčmarjev gost. Povedal mu je in pokazal, kako je Rutar prisegal. Tudi krčmar se je temu čudil. Ker je šel v tistem hipu župnik mimo krčme, ga je krčmar poklical in mu povedal, kaj je videl France. Župnik je bil brijhana glava in je deloma pogodil: »Bog nas reši tega zla!« je vzdihnil. »Prisegal je, da se bo nad vse vasjo masčeval.«

Prosjači France je bil malce omejen. Vsa mlada leta je prebil v tujini. Na stara leta, ko ni bil več zmožen za delo, se je vrnil v svojo rodno vas. Vsak kmet ga je moral hraniti po dva dni. Tako je kročil od kmeta do kmeta že polna tri leta in pričakoval konca svoje bede. Ko je nastopil dan, da je moral iti k Rutarju za dva dni, je France vedno drhtel. Bal se je njega, ker je oba dneva kričal nanj, da bi si bil lahko v mladih letih toliko prihranil, da ne bi bil v nadlogo vaščanom na stara leta. Kadar je bil pri njem, mu je oba dneva dal samo krompir in obilica in lipov čaj brez sladkorja. Zato si je vedno prihranil nekaj rezin kruha, samo da se je izognil Rutarju.

pl. pa vedel veliko zantivnega. Še danes se včas ob njegovem grobu ustavam, kadar sem na pokopališču, in ga vprašam: »Lojze, kje so oni časi?«

Drugi pa je zelo rad »šnofale«. (Pavlin, ki je bil pri dež. sodišču). Tudi ta gospod je bil že tedaj star in prijazen. Za mladnjaka razpada v zemlji. Da rad »šnofale«, se mu je večkrat poznalo tudi na brkih in obleki. Potem sta bila brata Rogel. Florjan je bil zelo debel, Viljem pa je imel lepa rdeča lica in je bil skoro vedno dobro razpoljen. Pri tem je prav zadovoljno vkekel »polovičke« in počasi spuščal dim v zrak. Četrtri, Justin, je bil strasten lovec in »fajfarc«. Ob ponedeljkih je vedel včasih toliko povedati, kje je vse bil in kaj je vse videl in ustretil, da smo se vsi zavedali, da dobro obvlada »jagrsko špraho«. Razume lica sva se dobro.

Ali ste že prispevali za božičnice Zimske pomoči?

Čarovnice na Krasu

Pravljica o mladenki s topolovim rebrom Ženske s nagrbnačenimi čeli so v starih smatrali za čarovnice ali coprice, ki so se menda razumele na to, kako se lahko pahne bližnji v nesrečo in kako se lahko povzroči toča. Kakor hitro je bil pčdan sum, že so ženske z nagrbnačenimi čelami prišle ter jo sežgali na grmadi. Pa ne le ženske, temveč tudi osuščevalne moške so sežigali, če so o njih menili, da se ukvarjajo s čarovanji. Zalostna, tola resnična zabodila, ki je terjala premnogo človeških življenj, zlasti v 16. stoletju.

Tako so v srednjem veku poročali beneškimi oblastvom iz Motovuna, da je žena mot vunskega Župana Tomaža Mičca: a priznala, da je dala svojemu možu Tomažu in svaku Marku neke strupene čarovniške kapljice in da je zažgala kost vsinjske kračce vselej, kadar je nastal doma prepri. In sodniki so na podlagi take očitovne obsodili napol blazno ženo na smrt na grmadi.

Počeni so tudi zapiski Dutovca Zvaba, ki je zbiral razne dutovejske zanimivosti ter o njih tudi pisal. Med njegovimi zapiski sem našel pravljico o čarovnici iz topolovega rebra. Ker je pravljica, kolikor sem bil poučen, znana le okoli Dutovca, Tomaja, Avberja in menda tudi okoli Krate vasi, Pliskovice. Sežane in Komna, naj jo zaradi ohranitve podam v zgoščenih oblikih.

Fant s Krasa je imel ljubico. Zaradi njene čudnega obnašanja pa e je št sumil, da se njegova ljubica peča s čarovanji. Fant je bil tih in ni tega nikomu povzel. Pač pa je nekajkrat svoji ljubici izrazil svoj sum, kar je ona z zgornjo besedo zmerom zanikala. Ker ga sum ni minil se je na vsak način hotel prepričati, kako je s to rečjo. Izvedel je, da so se čarovnice zbirale vsako noč pod nekimi drevesom, kjer so rajale. In na tisto drevo je fant splezal in čakal, kaj bo. Čarovnice so se res zbrale, le njegove ljubice ni bilo med njimi. Njena zamudna očiščotnost je zbrane čarovnice tako znevoljila, da so sklenile zakaselo tovarišsko razpravi in se z njenimi kostmi obmetavati. Ko je čarovnica, fantova ljubica, naposled le prišla, se je izpolnilo, kakor so ostale čarovnice sklenile. Ker so se obmetavale s kostmi, je priletelo nekaj kosti tudi na drevo, na katerem je čepel fant. Ta je zgrabil eno izmed rebrov in ga spravil v žep. Ko so se čarovnice naplesale in je napel čel njihovega odhoda, so pri skladanju kosti in delov raztrgane fantove ljubice spoznale, da jim manjka rebro, ki ga navzlic dolgem iskanju niso mogli najti. Pa so si pomagale drugače. Izrezale so si rebro iz topolovine in deklelo spet očivilje. Prišla je spet nedelja. Mladina iz bližnjih krajev se je zbrala k plesu. Tu ji fantova ljubica s topolovim rebrom je prišla. In sredi plesa je zaklicala fant: »Jaz na nilešem s to polovim rebrom!« Mladenka-čarovnica je zardela in hitro izginila. Odtlej je ni bilo več videti.

Opozorilo

Uprava policije oddelek za protitajsko zaščito v Ljubljani, opozarja vse hišne starešine v hišah, kjer so plinovodi, da ob pričetku letalskega alarma takoj zapro glavno cep plinovoda in jo po končanem alarmu spet olpro. Policijski organi imajo strog nalog, da vse prekrške takoj javijo Kršilce, bodo strogo kaznovani

priporočil največjo previdnost. Košir se pač ni bal Rutarjevih groženj, toda kljub temu mu je na župnikovo prigovarjanje pisal pismo. Opozoril ga je, da bo takoj streljal nanj, če bo stopil na njegovo zemljišče ob sumljivih uri. »To bo pa zaleglo,« je menil župnik. A ni bilo tako.

Ko je prečital pismo, ga je raztrgal in vrge! po tleh. Samo trenutek se je zamislil in že skoval peklenjski načrt. Takoj je zlezel v posteljo, da bi mu čim prej minila noč.

Dolgo ni mogel zaspati od samega navdušenja in je nescetokrat sveti na uro. Še pred tretjo uro je vstal in si mel roke. »Danes ti jo bom pa zagodel!« si je govoril in nataknil visoke usnjene škornje. Potlačil si je veliko rezino kruha in dve klobasi v žep in šel proti Ukancu. Spetoma je stopil v leskov grm in odrezal dolgo leskovo palico.

»V Ukancu je gadov in modrasov več kakor bi si kdo mislil,« si je govoril in kar spetoma na konici zarezal precep. Ko je prišel v Ukancec, je hodil med grmovjem in kamenjem levo in desno ter se oziral, kje bo uzril koko. Ni dolgo iskal. Nenadoma se mu je zakadil v koleno dorasčen gad. Udari ga je s palico in stopil nanj ter ga tik glave nataknil v precep in se nasmejal.

»Tepec, tvoj strup ni namenjen meni — drugi osebni boš oddal tvojo blažilno tekočino!«

Ves srečen je zrl v gada, kakor da bi imel najdražji dragulj v rokah. Veselo je zastavil korak proti domu in se »zobigal vseh steza in mostov. Savico je kar v škornjajh pregazil, da ni šel preko mostu pri Zlatovrta. Posedel je in prelegal, da je čokatali noči. Kakor duh se je znal sicerherno izogniti, da ga ni nihče videl. Ko je prišel domov, je za sabo zapahnil vrata, gada pa je odložil v šrambo za orodje, da je vstopil praznih rok. Kravja dekla in obenem gospodinja si je

Križanka štev. 49

1															
		15					16								
17	18		19						20					21	
22		23		24					25				26		
27			28		29				30				31		
32			33		34				35				36		
37				38		39	40					41			
				42	43		44				45				
46		47		48					49			50		51	52
53	54		55						56			57		58	59
60															61
62							63				64	65		66	
67							68				69		70		71
72							73				74			75	76
77											79			80	81
							82							84	
85											88				

Besede pomenijo: Vodoravno: 1. zanje sta potrebna predvsem volna in bombaž, 8. glasovati, zaobjubiti, 15. čevljarske potreščine, 16. ime ene najbolj znanih ljubljanskih gostin, 17. kazalni zaimek, 19. azijsko veličanstvo, 20. smoter, naumera, 21. podredni veznik, 22. pesem, 24. evropski polotok, 25. zobotehnik, 26. oseba iz opere »Sneguročke«, 27. pritok Drave, 29. naznačitev neke smrti, 30. sklon zaimka ta, 31. prometno sredstvo, 32. grška muza, 34. tretjina celote, 35. reka na škotskem, ki se izliva v Severno morje, 36. krajevni prislov, 37. vse skupaj kot enota, 39. vrišč, kričanje, 41. hotelne, smoter, 42. predlog, 44. vzklík, 45. prometno sredstvo, 48. otok na Jadrani, 49. oblika pomožnega glagola, 50. vas pri Ljubljani, 53. južno sardje, 56. italijansko moško ime, 58. mesto v Vojvodini, 62. šramba, skladišče za žito, 63. nekdanji kraljev namestnik na Hrvaškem, 64. dva enaka soglasnika, 66. odpira vsa vrata in uglajuje pot v vse družbe, 67. trščica, neznamita malenkost, 68. šahovski izraz, 69. smrt po latinsko, 71. bodča rastlina, 72. teče za velikim bojiščem, 73. moško ime, 74. bog vojne pri Rimljanih, 76. oče, 77. znak za kemično prvino, 78. izvenevropska valutna enota, 79. starogrško mesto v Argolidi, 81. oziralni zaimek (narobe), 82. vojskovođa, ki je bil starih starih Rimljanov, 83. listnata drevesa, 85. zasmehljiv, porogljiv, 86. mesto ob Raški.

Navpično: 1. nadaljevalec rodu, naslednik, 2. eksanje se tako začne, 3. moško ime, 4. pesnik, 5. nikdar (okrajšano), 6. pripadnik najhnejega ljudstva v starem veku, ki je dalo ime velikemu evropskemu polotoku, 7. del kupnine, 8. mesec, 9. zopern, odvraten, 10. kraj na Primorskem, 11. glej 67. vodoravno, 12. glej 72. navpično, 13. vzklík bolečine, 14. pripadnik evropskega naroda, 18. mrzek, odbijajoč, 21. je sveta vladar, 23. jezero v Sibiriji, 28. del roke, 28. gora v severni Grčiji, 31. nezaupanje, slabo mnenje, 33. v kotli, 35. glavno mesto francoskega departmaja Cote d'Or, 36. pripadnik neke vrste kriminalcev, 38. stariin Egipčanom sveta žival, 40. drag kamen, 41. del telesa, 42. del koleasa, 45. Ludolfovo število, 46. zgoditi se po naključju; iti mimo, 47. slovenski katoliški pisatelj, 48. naselbina, kraj, 51. tolišča ob drobovju, 52. gladiti, ravnanj, 54. tuje žensko ime, 55. nunen, bedast, 56. mora biti vsak uradni spis, 57. navpično (srh), 59. predlog, 60. pritok Donave, 61. gostinski uslužbenec, 63. potepuhli ljudje z neurejenim življenjem, 65. mesto ob Vistli, 68. polovica bostela, 70. ostr, divji, 73. vrednostni papirji, 75. povezano žito, 78. časovna enota, 80. žensko ime, 82. vzklík, 84. predlog.

Rešitev križanke štev. 48

Vodoravno: 1. korenina, 8. črn anac, 15. Nepal, 16. mol, 18. zunaj, 20. iz, 22. zid, 23. radij, 24. maj, 25. ti, 26. top, 30. nos, 31. led, 32. nameravan, 36. Kač, 37. Pat, 39. veronal, 41. raj, 43. Enare, 44. opeka, 45. gon, 47. zamazan, 52. vik, 54. Vid, 55. malinovč, 56. pek, 57. jen, 60. neš, 62. un, 63. sok, 65. Kovič, 67. zob,

69. ro, 70. mesar, 73. zec, 74. dativ, 76. Himajala, 77. analitik. Navpično: 2. on, 3. rez, 4. epik, 5. nad, 6. il, 7. amater, 8. olikan, 9. iz, 10. Kum, 11. Anam, 12. naj, 13. ej, 14. mit, 17. od, 19. kis, 21. Zola, 23. toča, 27. petelin, 28. zavezan, 29. Valonec, 30. naravan, 33. me, 34. Rodan, 35. va, 37. Pag, 38. Pad, 40. les, 42. jok, 46. oven, 48. Al, 49. mimoza, 50. Zorica, 51. av, 53. Ikar, 57. jug, 58. rosa, 59. Goh, 61. šok, 63. sem, 64. kol, 66. ve, 67. zal, 68. bit, 70. mi, 71. Ra, 74. da, 75. vi.

Zlogovnica štev. 49

a — a — a — ai — ait — ar — bi — bin — ca — ca — ci — čre — de — di — dni — dran — e — e — er — ev — fi — ger — go — i — id — ja — ja — ja — ja — je — ji — ka — ka — ko — ko — ksan — la — le — lon — me — na — na — ne — ne — ni — ni — ni — ni — or — pa — pa — per — pi — pi — pi — po — psa — ra — re — ro — ro — ron — sav — sliv — slo — so — šle — so — tež — ti — tr — u — u — va — vam — vec — vi — vi — za — za — zem — zga.

Iz teh zlogov sestavi 26 besed s pomenom: 1. država v Južni Ameriki, 2. grški izdajalec, 3. Stritarjevo poved, 4. Sokratova žena, 5. mesto na Švedskem, 6. slovenski bibliograf, 7. pokrajina zapadno ob Renu, 8. slovenski pisatelj (o. 1905), 9. zemljina, 10. merilo za tehtanje, 11. gora na Notranjskem, 12. rumunsko mesto ob Donavi, 13. Boccacijeva zbirka novel, 14. azijski polotok, 15. gorovje v jugozapadni Evropi, 16. zdravilna rastlina (tuj.), 17. rastlinska sestavina, 18. ameriški pruhar, 19. samopanski (tuj.), 20. pokrajina ob Savi, 21. vrsta tiakomera (tuj.), 22. mesto v Istri, 23. grško-rimski bog, 24. del Sredozemskega morja, 25. žgana pijača, 26. slovenski pisatelj (o. 1887).

Prve in nato tretje črke (v 10. besedi četrta črka), brane navzdol, povedo po naše Goethejev izrek: Prüft das Geschick dich, weiss es wohl warum; Es wünschte dich enthaltsam! Folge stumm!

Rešitev zlogovnice štev. 48 1) Atika, 2) Sodnikovi, 3) Ljotič, 4) Berlin, 5) opolo, 6) Orléans, 7) Rozamunda, 8) skorce, 9) ulna, 10) Medvode, 11) Štepanja vas, 12) osveta, 13) Atene, 14) Valjevo, 15) Hoangho, 16) zdaj, 17) kladivo, 18) Jenisej, 19) Agezalaj, 20) Kašmir, 21) Ščavnica, 22) Vidov dan, 23) Una. »To je prokletstvo zlega čina, da še nadalje vedno zlo rodi.«

HAMLET

Gledališče ima na repertoarju Hamleta s slavnim gostom. Gospa svetnikovca podari vstopnico sluškinji, ker sama ne more k predstavi. Drugo jutro jo vpraša: »No, Marička, kako je bilo v gledališču?« »Imenitno, gospa, ob koncu je bilo toliko mrtvih, da je vstal od mrtvih samo eden in se prišel pokazat gledalcem, ki so bili zelo veselji, da je ostal živ.«

da, se je opogumila in prišla za gada ter si ga odrgala od lica; vrгла ga je od sebe in stekla nazaj v hišo. Kar v eni sapi je povedala, kaj se ji je bilo dogodilo. Jernej je šel v hlev nad gada. Kaj hitro ga je našel pod jastini in ga ubil z vilami. Košir pa je bil ves iz sebe in si ni znal pomagati.

»Da bi bil ugriž na nogi, bi še nekako šlo,« je dejal. Že je stekel v hlev ter zapregel konja. Ker je šla prepočas, jo je kar zanesel na voz.

Ko sta se pripeljala do zdravnika, ga ni bilo doma. Hitro je obrnil konja in v galopu vozil domov. Sklenil je, da ji bo rano izžgal, kljub temu, da je bila tik pod očesom. Hitro se je raznesla novica po vasi, da je Ano pičil gad.

Ko sta se vrnila domov, ju je že pričakoval krčmar. Pristopil je k vozu, da bi Ani pomagal z voza, toda Ana ni mogla več stopiti na noge, ker je strup že močno deloval. Poleg tega je bila v obraz hudo otečena in ni videla na nobeno oko.

Košir jo je dvignil in zanesel v hišo. Povedal je krčmarju, kaj namerava, toda krčmar mu je odločno odsvetoval, da bi ji žgal rano: »Kaj bi ji še bil povzročal bolečine, saj vidite, da je že vsa otrpela, otečena — stara je teta, stara, premalo odporna! In poleg tega je je pičil v glavo, da še hitreje deluje — ni pomoči!«

»Po gosпода pojdem, da bo jodo dali v sveto oja!